

2-32 ΑΦΙΕΡΩΜΑ

● Τα πρώτα βήματα. Ιστορία του σκίτσου από τον 19ο αιώνα έως τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

● Με την πένα του Θέμου Αννινου.

● Πρόσωπα του Μεσοπολέμου. Το σκίτσο εισβάλλει δυναμικά στον Τύπο και καθιερώνεται ως απαραίτητο στοιχείο του.

● Φωκίων Δημητριάδης. Συμπύκνωνε, για πάνω από πενήντα χρόνια, την πολιτική φιλοσοφία του καθημερινού ανθρώπου.

● Η γελοιογραφία φουντώνει... Μνήμες για σκιτσογράφους που χάριζαν το χαμόγελο, κάποτε και σε καιρούς καταθλιπτικούς.

● Το σκίτσο μετά τον Πόλεμο. Από τον «Θησαυρό» και το «Ρομάντζο» στα κόμικ.

● Μεταπολεμικά «χαμόγελα». Η άνθηση των οικογενειακών περιοδικών φέρνει νέα πρόσωπα στη γελοιογραφία.

● Γελοιογραφίες-γελοιογράφοι. Μερικές παρατηρήσεις για τις αρχές της γελοιογραφικής δημιουργίας.

● Από το Α έως το Ω της σκιτσογραφίας. Η θαυμαστή άνθηση στον Τύπο σήμερα.

Το εξώφυλλο είναι του κορυφαίου σκιτσογράφου μας Αρχέλαου, αποκλειστικά για το σημερινό αφιέρωμα των «Επτά Ημερών». Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ εκφράζει τις πιο θερμές ευχαριστίες της.

Το οπισθόφυλλο είναι του Κ. Μητρόπουλου και ανήκει στο «Σπίτι του σκίτσου».

Υπεύθυνος «Επτά Ημερών»:
ΒΗΣ. ΣΤΑΥΡΑΚΑΣ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Τα πρώτα βήματα

Η ιστορία του σκίτσου από τον 19ο αιώνα έως τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο

Του **Ηλία Ταμπακέα**

Διευθυντή του Κέντρου Σκίτσου
Δήμου Αθηναίων

ΤΟ ΣΚΙΤΣΟ⁽¹⁾, όπως το γνωρίζουμε σήμερα, είναι στενά συνυφασμένο με την ιστορία της τυπογραφίας. Έτσι, μετά την ελληνική Επανάσταση του 1821, με την εισαγωγή της τυπογραφίας στη χώρα μας έχουμε και τη δειλή εμφάνιση των πρώτων σκίτσων. Στην αρχή θα μπορούσαμε να μιλήσουμε περισσότερο για ηρωικές προσπάθειες και πιονιέρους παρά για αξιόλογες δημιουργίες. Η έλλειψη χαρακτών τις πρώτες δεκαετίες έχει σαν αποτέλεσμα πολλά από τα σκίτσα να αποστέλλονται για επε-

Επιμέλεια αφιερώματος:
Κ.ΣΤΗΣ ΛΙΟΝΤΗΣ

ξεργασία στο εξωτερικό, ιδιαίτερα οι λιθογραφίες, ή να τυπώνονται εδώ με απλούστερους τρόπους, όπως με ξυλογραφία.

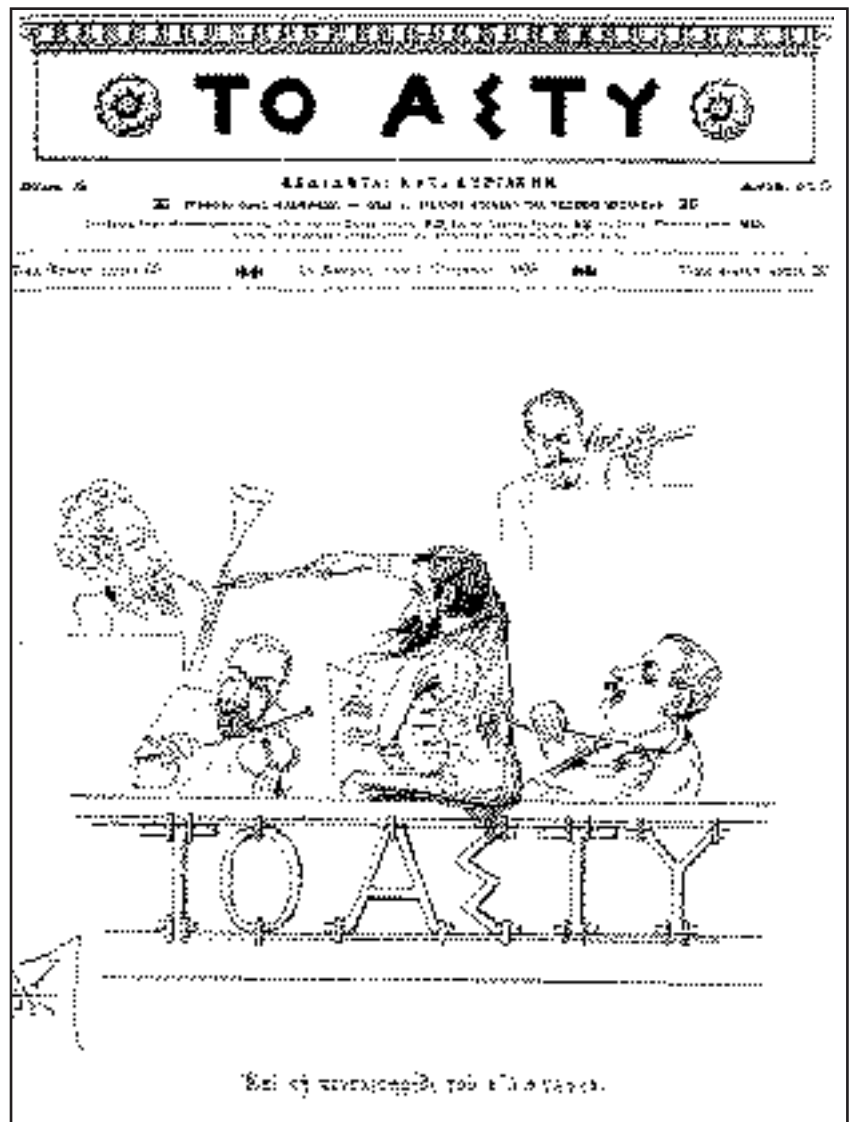
Το κύριο κοινό χαρακτηριστικό των σκιτσογράφων του 19ου αιώνα είναι ότι οι ίδιοι είναι και εκδότες και διευθυντές και συχνά και αρθρογράφοι των εντύπων.

Από τους πρώτους πολυμήχανους πιονιέρους είναι ο Αθανάσιος Ιατρίδης, ο οποίος παρ' ότι σπούδασε χαρακτηριστική στο Παρίσι η δουλειά του κινήθηκε στα όρια του ναίφ. Στο ίδιο πλαίσιο κινήθηκε και ο Νίκος Μπίλλερ με τα σατιρικά έντυπά του «Τράκα Τρούκα» και «Δημόκριτος» στα οποία δημοσιεύει τις γελοιογραφικές ξυλογραφίες του.

Στα μέσα του 19ου αιώνα εμφανίζεται ο πρώτος πραγματικά αξιόλογος σκιτσογράφος και εκδότης Στέφανος Ξένος. Είχε ζήσει στην Αγγλία από την οποία είχε επηρεασθεί καλλιτεχνικά αλλά και πολιτικά. Εξέδιδε τον «Βρετανικό Αστέρα» και δημοσίευσε το δίτομο λεύκωμα «Η Κιβδηλία».

Ο κορυφαίος σκιτσογράφος του 19ου αιώνα είναι, κοινή συναινέσει, ο Θέμος Αννινός⁽²⁾. Εκδότης των σατιρικών εντύπων «Ασμοδαίος» (1875-1885) και «Σατιρικών Αστυ» που μετά το 1890 γίνεται εφημερίδα σαν «Αστυ». Τα δυο γελοιογραφικά λευκώματά του Γελοιογραφικό Ημερολόγιο (1872) και Γελοιογραφικό Λεύκωμα (1873) είναι κλασικά.

Ο τρίτος και τελευταίος μεγάλος σκιτσογράφος-εκδότης του αιώνα είναι ο Παναγιώτης Πηγαδιώτης. Είναι γνωστός για τον «Αριστοφάνη» (1874-1882) αλλά κυρίως για

Το εβδομαδιαίο σατιρικό «Αστυ», γιόρτασε την πενταετηρίδα του (1/10/1889), με πρωτοσέλιδη γελοιογραφία του Θέμου Αννινου, όπου η Συντακτική Ομάδα φιγουράρει σε κουιντέτο. Ο Μπάμπης Αννινος και ο Ευάγ. Κουσουλάκος παίζουν βιολί, ο Γ. Σουρής κλαπαδόρα, ο Πάνος Ταγκόπουλος (κατοπινός εκδότης του πολύκροτου Νουμά) φλάουτο και ο ίδιος ο Θέμος με τη γραφίδα σαν είδος μπαγκέτας, στο χέρι, μάεστρος αυτής της ορχήστρας. Η πρώτη εμφάνιση του Θ. Αννινου, «Γελοιογραφικό Ημερολόγιο» 1872, ταυτίζεται με την αφετηρία της γελοιογραφίας στον ελληνικό Τύπο.

τον «Νέο Αριστοφάνη» (μέχρι το 1895) στον οποίο υπήρχαν ένθετα αριστουργηματικές λιθογραφημένες εγχρωμες γελοιογραφίες σαν αφίσες.

Τέλος 19ου και αρχές του 20ού αιώνα

Στο τέλος του 19ου και αρχές του 20ού αιώνα έχουμε μια σειρά πολιτικών, κοινωνικών και τεχνολογικών εξελίξεων, που σε συνδυασμό με τη μείωση του αναλφαβητισμού, συνεπάγεται την αύξηση του αναγνωστικού κοινού και της κυκλοφορίας και

τεχνικής ποιότητας των εντύπων. Σκίτσα δημοσιεύονται σε εφημερίδες, ημερολόγια, σατιρικά έντυπα, οικογενειακά περιοδικά, (π.χ. «Ελλάς») παιδικά περιοδικά (π.χ. «Η Διάπλασις των παιδών») ή ακόμα περιοδικά για... άντρες με τίτλους όπως «Φρόνη», «Κόρτε», «Παριζιάνικο φλερτ», κ.λπ. και στα οποία δημοσιεύονται τολμηρά σκίτσα και στριπς, συνήθως ανυπόγραφα.

Ολη αυτή η ποικιλία σημαίνει το τέλος του σκιτσογράφου -homo universalis και την αρχή της ειδίκευσης. Αυτό βέβαια δεν αποκλείει διπλές ιδιότητες όπως ο ΣΤΑΜ-ΣΤΑΜ

Συνέχεια στην 5η σελίδα

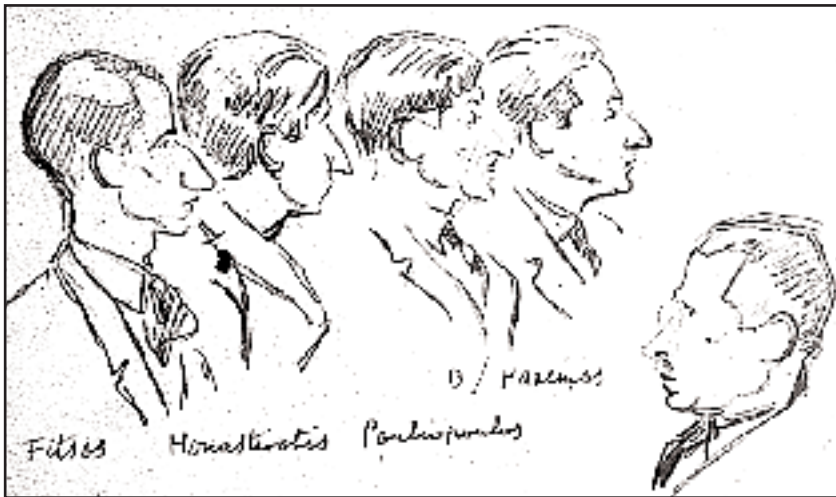
ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ - Μία νύχτα, νύχτα μέλας,
 Ήρα έκαυτίστηντα μου
 Και χροιά μου κατρίστρα
 Πάει γα' ουχί το μωρο μου
 Λοιπόν έλα, έλθε χίτη
 Εύχρηστος ή φίλος ή κακός
 Και γα' ε' έλα γα' ε' έλα γα'
 Άγ' ίδος τον δάρα μου

ΕΣΟΥΣΙΑ - Σε έλα ε' έλα, θούρα μου,
 Πάει γα' ήρα καλοή
 Και γα' κατή μου μοιάει
 Τον καφέ ενθάρου
 Άλλα γα' έ' να τον καίνε
 Πάει γα' έλα να ε' υπέρτατος
 Μή λείπει καμάρου ή φίλος
 Ο Τριουλιώτης από Τριουλιώ

Η έλλειψη τεχνικών μέσων ανάγκαζε την αποστολή για επεξεργασία στο εξωτερικό, ιδιαίτερα τις λιθογραφίες. Ο Παν. Πηγαδιώτης, εκδότης του «Αριστοφάνη» (1874-1882) και αργότερα του «Νέου Αριστοφάνη», τύπωνε έγχρωμες γελοιογραφικές λιθογραφίες σε σχήμα αφίσας στην Ιταλία και τις πρόσφερε ένθετες στους αναγνώστες. Σήμερα, πέρα από δυσεύρετες, η αξία τους είναι σημαντική. Οι Θεοδ. Δηλιγιάννης και Χ. Τρικούπης είναι οι πολιτικές φυσιογνωμίες που κυριαρχούν στο «γελοιογραφικό σπρέωμα» τις τελευταίες δεκαετίες του περασμένου αιώνα. Ο πρώτος ως τυφλή και στείρα αντιπολίτευση, ο δεύτερος ως εκσυγχρονιστής. (Συλλογή: Λάκης Παπαστάθης).

Ο Θεόφιλος σε χιουμοριστικό σκίτσο του Δημ. Γαλάνη, δημοσιευμένο στις αρχές του αιώνα στο Εθνικό Ημερολόγιο του Σκόκου. Το ομώνυμο Ημερολόγιο, σε κάθε τόμο του φιλοξενούσε νέους σκίτσογράφους, είτε για εικονογραφήσεις κειμένων είτε με μεμονωμένες γελοιογραφίες τους. Εδώ κάνουν τις εμφανίσεις τους οι ΣΤΑΜ-ΣΤΑΜ το 1904, Γ. Γκείβελης και Ηλ. Κουμετάκης το 1914 κ.ά.

Η τεχνολογική εξέλιξη της φωτογραφίας, βαθμιαία παραγκώνισε και στο τέλος εξαφάνισε τους σκίτσογράφους. Εδώ, ο Ντίνο Μπέη σκίτσαρει πρόσωπα στη δίκη των Συντακτών του «Ριζοσπάστη» 9 Αυγούστου 1925. Από αριστερά, Τάκης Φίτσιος, Γιαν. Μοναστηριώτης, Παντ. Πουλιόπουλος και Σεραφείμ Μάξιμος. Χωριστά ο πρόεδρος του Δικαστηρίου Παπαλενόπουλος. Είναι οι πρώτοι με θεωρητική γνώση γύρω από τον επιστημονικό σοσιαλισμό. Ο ίδιος πυρήνας αρθρογραφούσε και στον «Σπάρτακο», περιοδικό εσωτερικής αντιπολίτευσης στο τότε ΚΚΕ.

Η ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΤΟΥ "ΣΑΤΑΝΑ"

1) Θάνος Ζήρας. 2) Νίκος Καστανάκης. 3) Φ. Δημητριάδης. 4) Ηλ. Κουμετάκης. 5) Β. Ιωαννίδης. 6) G. Noir. 7) Γ. Γκείβελης. 8) Σοφ. Αντωνιάδης. 9) Μιμ. Παπαδημητρίου. 10) Γ. Κακουλίδης. 11) Αντ. Αυγουστίδης.

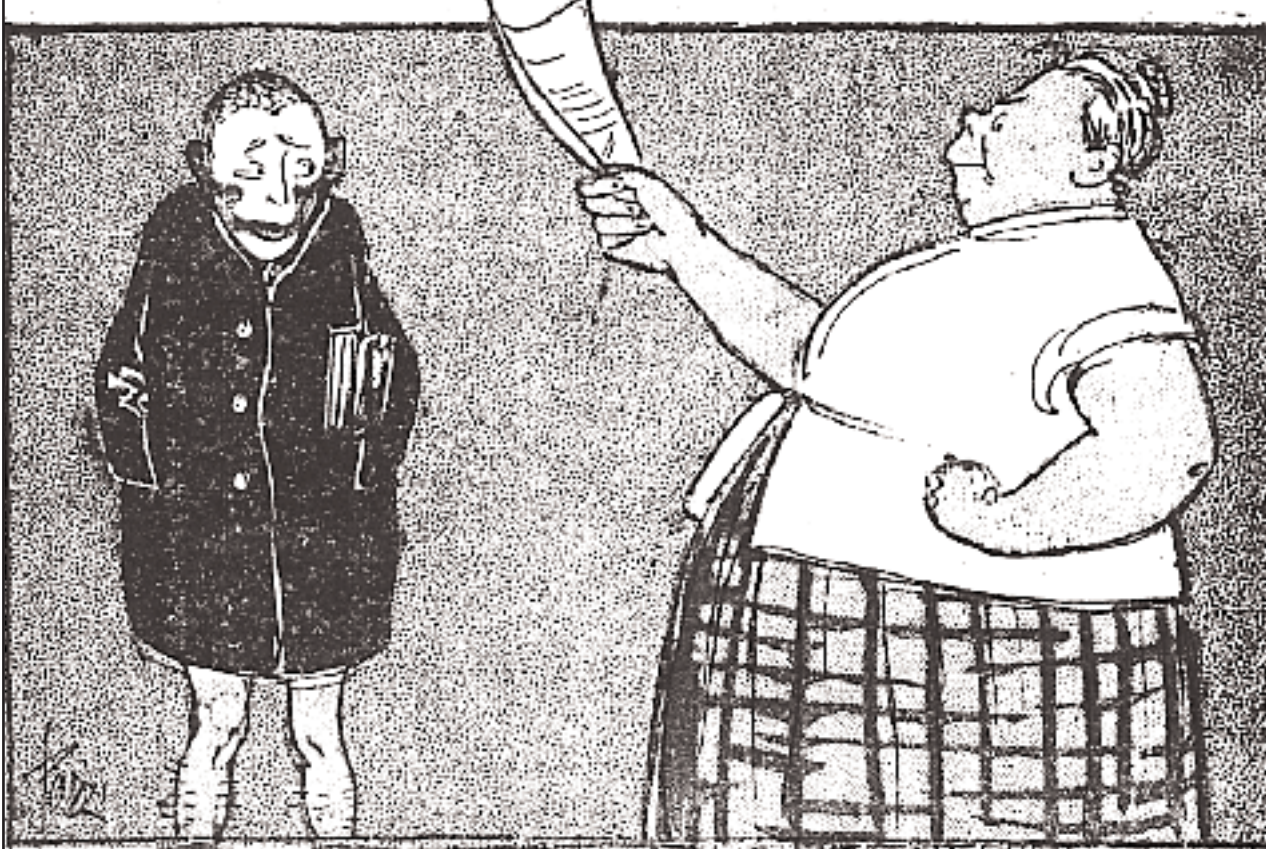

Ο ΣΤΑΜ-ΣΤΑΜ (Σταμάτης Σταματίου), δεν καλλιέργησε την πολιτική γελοιογραφία, δημιούργησε όμως το σκίτσο με ευθυμογράφημα. Δεινός ευθυμογράφος, εικονογραφούσε το κείμενο με σκίτσα. Τα ευζωνάκια του, στους Βαλκανικούς Πολέμους του 1912-13, άφησαν εποχή. Το ίδιο και οι ορεσίβιοι «τύποι» του, όπως ο Μητρος ο Μητράρας, ή ο Δήμος ο Τυρόγαλος ή Πρέντζας, που «Κατέβαινε πλησίστιος και καμαρωτός...» στην πόλη από το χεμαδιό του.

Ο Κωστής Παλαμάς δεσπόζουσα φυσιογνωμία των Γραμμάτων σε σκίτσο του Νουάρ. (Κέντρο Σκίτσου Δήμου Αθηναίων).

Τὸ παράδειγμα τοῦ κ. Λάσκου

—Γι' αὐτὸ εὐ στέλνω στὸ σχολεῖο, παλαμάδα! Γιὰ νὰ γράφῃς ἑσπαικὰ γράμματα ἔ;
—Δὲν εἶνε τίποτα, μητέρα. Τὸ γράμμα γιὰ... ἔμπροσθα.

Μια παλαιά γελοιογραφία, όπως αυτή του PAZZI, δεν λέει τίποτα στο σημερινό αναγνώστη. Λειτουργεί όμως ως οδηγός για αναζήτηση προσώπων και γεγονότων, που κάποτε έλαψαν στη σκηνή της επικαιρότητας.

Συνέχεια από τη 2η σελίδα

(Σταμάτης Σταματίου) που είναι κειμενογράφος και σκιτσογράφος και που είναι ίσως ο πρώτος με καθαρά ρωμαϊκό πλακατζίδικο ύφος στο σκίτσο, αλλά και στο περιεχόμενο. «Οι ιστορίες του χωριού» που έγραφε και εικονογραφοῦσε ο ίδιος και μετακόμιζε από έντυπο σε έντυπο, άφησαν εποχή. Αυτή την εποχή εμφανίζονται επίσης και σκιτσογράφοι που αργότερα έγιναν γνωστοί σαν ζωγράφοι με κυριότερους τον Γιώργο Ροῖλ και τον Δημήτρη Γαλάνη. Εδώ πρέπει να αναφέρουμε και τον Στέφανο Ξενοπούλο αδελφό του Γρηγόρη.

Ο Θέμος Αννινος βρήκε άξιους απογόνους, όσον αφορά τα σατιρικά πορτρέτα, στους καρικατουρίστες PAZZI (Αντώνης Πωτοπάτης), RAPSON (Ιωάννης Ραφωμανίκης) και αργότερα NOIR (Γιώργος Μαυριλάκος). Αυτοί δεν περιορίζονται στην πολιτική, αλλά απαθανατίζουν με τον δικό τους τρόπο ανθρώπους και στιγμές από την τέχνη, την επιστήμη και την κοινωνική ζωή. Αυτή την καταγραφή την επεκτείνει ο Ηλίας Κουμετάκης, ο οποίος σχεδιάζει όλο το νέο ελληνικό σύμπαν με ένα μοντέρνο ύφος και άποψη.

Μεσοπόλεμος

Ενώ αυτά συνέβαιναν στα αστικά κέντρα με άξονα την Αθήνα των 200.000 κατοίκων, στα κοσμοπολιτικά κέντρα Αλεξάνδρεια και Κωνσταντινούπολη οι Έλληνες βρίσκονται

Συνέχεια στην 6η σελίδα

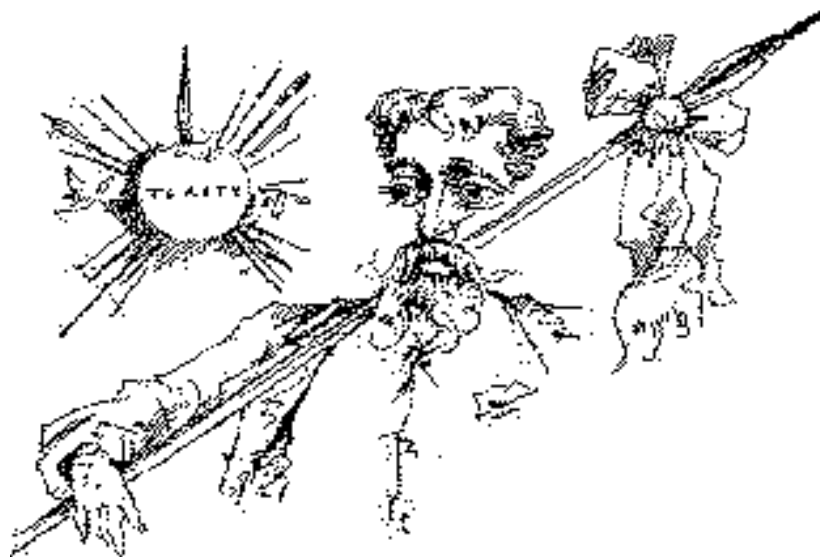
Με την πένα του Θέμου Αννινου

ΠΑΤΕΡΑ, ακόμη και γενάρχη, της νεοελληνικής γελοιογραφίας, θέλει ο θαυμασμός των συγχρόνων του, αλλά και των επιγόνων, τον Θέμο Αννίνο. Όπως φαίνεται, δεν υπήρξε απλώς ο εμπνευσμένος πρόδρομος, παρά ο αληθινός μετρ. Αυτός που πρώτος έδωσε στη γελοιογραφία καλλιτεχνική πνοή. Και πριν από το 1872, χρονιά που ο Αννίνος εξέδωσε το πρώτο «Γελοιογραφικό Ημερολόγιο» και στη συνέχεια «Λεύκωμα» γελοιογραφιών, βρίσκουμε σκίτσα στον Τύπο, όμως είναι χοντροκομμένα στη σάτιρά τους.

Αντίθετα, ο Αννίνος με την κεφαλονίτικη καταγωγή, τις νομικές σπουδές και την έστω και ολιγόχρονη παραμονή του στο Παρίσι, σκιστάρει τους πολιτικούς άντρες, αλλά και άλλους διαπρεπείς της εποχής, με μια λιτή γραμμή, σχεδόν αριστοκρατική. Είναι η μονοκοντυλιά του που, περίπου για μισό αιώνα, γελοιογραφεί πρόσωπα και καταστάσεις. Τόσο χαρακτηριστικές οι καρικατούρες του, ώστε λέγεται πως κάποιοι κύριοι πλάγιαζαν σοβαροί το Σαββατόβραδο και η Κυριακή τους έβρισκε καταγέλαστους.

«Ασμοδαίος»

Η αρχή έγινε, το 1875, με τον βδομαδιάτικο και σατιρικό «Ασμο-

Θέμος Αννίνος, αυτοπροσωπογραφία, δημοσιευμένη στο πρώτο τεύχος του «Αστυ», 6 Οκτωβρίου 1885.

δαίο». Μπορεί να τσιμπούσαν οι «Σκνίπες» του Ροῖδη, αλλά δεν προκαλούσαν τέτοιο πρήξιμο χωρίς την εικονογράφηση του Αννίνου. Μετά, «με ένα γύρισμα του τιμονιού», ο αυστηρά σατιρικός «Ασμοδαίος» μεταμορφώθηκε σε κυριακάτικη εφημερίδα ποικίλης ύλης, «Το Αστυ». Ωστόσο, ούτε από αυτό έλειπε η σάτιρα, αφού την ορχήστρα διηύθυνε, αυτή τη φορά, ο ίδιος ο Αννίνος, κραδαινοντας αντί

μπαγκέτα τη γραφίδα. «Δεν το διαβάζω «Το Αστυ». Μου αρκεί να το βλέπω μονάχα», συνήθιζε να λέει ο Ροῖδης και ο Μητσάκης σιγοντάριζε: «Οι καρικατούρες του Θέμου φλυαρούν!». Με αυτά, αλλά και με τις σάτιρες που έγραφε μια παρέα από τεχνίτες του είδους, «Το Αστυ» γνώρισε δόξες. Μάλιστα, μετά την πρώτη πενταετία έγινε ημερήσια εφημερίδα και άντεξε και μετά την πτώση του Τρικούπη.

Καθαρόαιμα ελληνική, η γελοιογραφία του Αννίνου αποτυπώνει ένα κομμάτι της νεώτερης ιστορίας μας: τη μεταμόρφωση της πρωτεύουσας σε μεγαλούπολη και το μασκάρωμα του Αθηναίου σε Ευρωπαίο, που συντελούνται στο γύρισμα του αιώνα.

Προσφιλής στον Αννίνο ο εκσυγχρονιστής Τρικούπης και «Το Αστυ» τον υποστήριξε, όμως ο καλλιτέχνης στάθηκε πρώτιστα ένας οξύς παρατηρητής των πολιτικών αναταραχών. Στη γελοιογραφία του, αν και εξαιρεί την κωμική όψη, αφήνει στο βάθος να διακρίνεται ενίοτε αγανάκτηση και πικρία. Ίσως γι' αυτό οι γελοιογραφίες του βρήκαν τόση απήχηση και εκτός συνόρων και συχνά κοσμούσαν τις σελίδες της γαλλικής «Φιγκαρό».

Ο Αννίνος πέθανε το 1916, σε ηλικία 71 ετών και ο Π. Ταγκόπουλος, εκδότης του περίφημου «ΝΟΥΜΑ», σε ένα συναισθηματικό ξέσπασμα υποστήριξε πως «πεθαίνοντας τράβηξε στον τάφο και το μυστικό του, να ζωντανεύει, ν' απαθανατίζει ένα πρόσωπο κι ένα γεγονός, μα πολλές φορές κι ολόκληρη εποχή». Μια μοναδική γελοιογραφία σώθηκε από την τελευταία περίοδο, όταν είχε πια αποσυρθεί, και αυτή είναι του Βενιζέλου.

Κ. Λ.

Συνέχεια από τη 5η σελίδα

σε επαφή με άλλες κουλτούρες και στενότερη σχέση με την Ευρώπη. Εκεί εκδίδονται μια σειρά αξιόλογα έντυπα που πλαισιώνονται από καταξιωμένους σκιτσογράφους.

Με τη Μικρασιατική Καταστροφή του 1922 έρχεται στην Ελλάδα μια φουρνιά σκιτσογράφων που έμελλε να αλλάξει τον χώρο του σκίτσου και να δεσπόσει για δεκαετίες. Οι κυριότεροι είναι οι Κωνσταντινουπολίτες Κώστας Ασλόγλου (KENT), Γεώργιος Γκείβελης, Φωκίων Δημητριάδης και Νίκος Καστανάκης και ο Σοφοκλής Αντωνιάδης (ΣΟΦΟ) από την Κύζικο. Σε αυτούς να προσθέσουμε και τον παλαιότερο Φαναριώτη Παπατρέχα (Νίκος Κεσσανλής, παππούς του σημερινού πρότανη της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών).

Στο Μεσοπόλεμο έχουμε ίσως τη μεγαλύτερη συγκέντρωση ταλέντου στο χώρο του σκίτσου στην Ελλάδα:

Μιχάλης Γάλλιας (ΜΙΣΕΛ), Γεράσιμος Γρηγόρης, Παύλος Παυλίδης, Σταμάτης Πολενάκης, Ε. Τερζόπουλος (ΤΕΡΖΟ), Ανδρέας Βλασσόπουλος (ΒΛΑΣΣΟ), Νίκος Νομικός, ο Αντριώτης Δομίνικος Βαρδακώστας (DOM), Κώστας Μπέζος, Πυθαγόρας Νάγος (ΝΑΓΟ), Αντώνης Βώττης, Αλη Ντίνο Μπέη (DINO). Επίσης οι: Αντ. Αυγουστίδης, Νίκος Κατσουρός, Γ. Λυδάκης, Κ. Νόισσερ, Α. Σπάχης. Επίσης έχουμε και την εμφάνιση (και εξαφάνιση) των πρώτων γυναικών σκιτσογράφων. Αυτή η άνθηση στο χώρο του σκίτσου συνεπαίρνει και τους εικαστικούς, που στο σκίτσο βλέπουν μια ενδιαφέρουσα νέα μορφή δημιουργίας με απήχηση σε ένα ευρύτερο κοινό, όπως οι ζωγράφοι Μίμης Βιτσώρης, Περικλής Βυζάντιος, Σπύρος Βασιλείου, οι χαράκτες Ευθύμιος Παπαδημητρίου (Μιμ Παπ), Αλέκος Κορογιαννάκης, Αλφόνσος Χόροβιτς ακόμη και γλύπτες, όπως ο Ρωκ και ο Τόμπρος. Με αυτή την «εισβολή» επέρχεται μια ισορροπία στο χώρο του σκίτσου ανάμεσα στην τέχνη και τη δημοσιογραφία. Σχεδόν όλοι οι σημαντικότεροι σκιτσογράφοι του Μεσοπολέμου ήταν μέλη του Συνδέσμου Σκιτσογράφων. Ο Συνδέσμος είναι δραστήριος, οργανώνει μια σειρά σημαντικές εκθέσεις από το 1927 μέχρι το 1938. Ο Τύπος της εποχής υποστηρίζει με ενθουσιασμό τις εκθέσεις με πρωτοεπίδα, αρθρογραφία, αλλά και κριτική των εκθέσεων και συγκεκριμένων έργων και δημιουργιών από πνευματικούς ανθρώπους της εποχής, όπως ο Γρ. Ξενόπουλος, ο Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, ο Ζαχαρίας Παπαντωνίου, ο Φώτος Γιοφύλλης (που και ο ίδιος έκανε σκίτσα) κ.λπ.

Κόμικς εμφανίζονται στα νέα δημοφιλή οικογενειακά περιοδικά, όπως «Εβδομάς», «Μπουκέτο», «Θεατής» και σε παιδικά περιοδικά όπως π.χ. τα κόμικς σε συνέχειες του Νίκου Καστανάκη στο «Περιοδικό μας».

Αλλά και στο χώρο της πολιτικής γελοιογραφίας υπάρχει άνθηση. Η πολυτάραχη πολιτικά περίοδος με τον Εθνικό Διχασμό παρέχει πρόσφορο έδαφος για πολιτική σάτιρα. Επιστέγασμα και «βιτρίνα» των πολιτικών γελοιογράφων είναι το ετήσιο (αποκριάτικο) σατιρικό έντυπο «ΦΑΝΟΣ» της Ένωσης Συντακτών. Μόνο όταν έρθει η δικτατορία του

«Βούρδουλας» (30 Μαΐου 1920), σατιρικό περιοδικό της Κωνσταντινούπολης με εξώφυλλο του Γκείβελη. Ο Γιωρ. Γκείβελης κυκλοφορούσε επίσης στην Πόλη τον σατιρικό «Γάτο». Η φιλοβενιζελική του στάση, που ταυτιζόταν με την απελευθέρωση του αλύτρωτου Ελληνισμού, τον ανάγκασε, μετά την Μικρασιατική Καταστροφή, να φύγει στην Αθήνα. Εφερε μαζί και το «Γάτο» του, όπως λέει ο Αρχέλαος.

Μεταξά θα φιμώσει και την πολιτική γελοιογραφία, ενώ είναι αρκετά «έξυπνη» να αφήσει τα άλλα είδη σκίτσου ανενόχλητα και μάλιστα να τα υποστηρίξει ως ένα βαθμό.

Πόλεμος

Με την κήρυξη του πολέμου, η πολιτική σάτιρα ξαναβρίσκει τη χαμένη ελευθερία και ξεσπάει απέναντι στον φασίστα κοινό εχθρό. Τα έντυπα της εποχής που φυτρώνουν σαν μανιτάρια είναι γεμάτα γελοιογραφίες. Δεν

υπάρχει χώρος πια για τις «εικαστικές ανησυχίες» και τις εκθέσεις του μεσοπολέμου.

Όλοι οι σκιτσογράφοι επιστρατεύουν τα πενάκια τους στις εφημερίδες, τις αφίσες, να σκισάρουν στο μέτωπο και να αποτυπώσουν τη φρίκη της Ναζιστικής Κατοχής όπως π.χ. ο Φωκίων Δημητριάδης στο βιβλίο του «Σκιές πάνω στην Αθήνα».

Ο πόλεμος, η κατοχή, η απελευθέρωση και ο εμφύλιος φέρνουν ριζικές αλλαγές στη φυσιογνωμία του σκίτσου στην Ελλάδα.

Σημειώσεις:

1) Σκίτσο με την έννοια της γελοιογραφίας, τον κόμικς, των κινουμένων σχεδίων. Πρέπει να ομολογήσουμε τη μεγάλη έλλειψη μελέτης και βιβλιογραφίας στο χώρο του σκίτσου στην Ελλάδα. Από τις σπάνιες εξαιρέσεις πρέπει να αναφέρουμε το βιβλίο του Δημήτρη Σαπρανίδη, «Ιστορία της Πολιτικής Γελοιογραφίας στην Ελλάδα», τόμος Α' (και μοναδικός) Αθήνα 1975, εκδόσεις «Παλαζήση» και «Κοραή». Στο νεοσυσταθέν Κέντρο Σκίτσου σκοπό έχουμε να αποκαταστήσουμε το Ελληνικό Σκίτσο και την ιστορία του στη θέση που τον αξίζει και να συμβάλουμε στη συλλογή, διάσωση και μελέτη αυτής της πλούσιας παράδοσης.

2) Βλ. ξεχωριστό άρθρο στο αφιέρωμα.

3) Βλ. ξεχωριστό άρθρο στο αφιέρωμα.

Πρόσωπα του Μεσοπολέμου

Το σκίτσο εισβάλλει δυναμικά στον Τύπο και καθιερώνεται ως απαραίτητο στοιχείο του

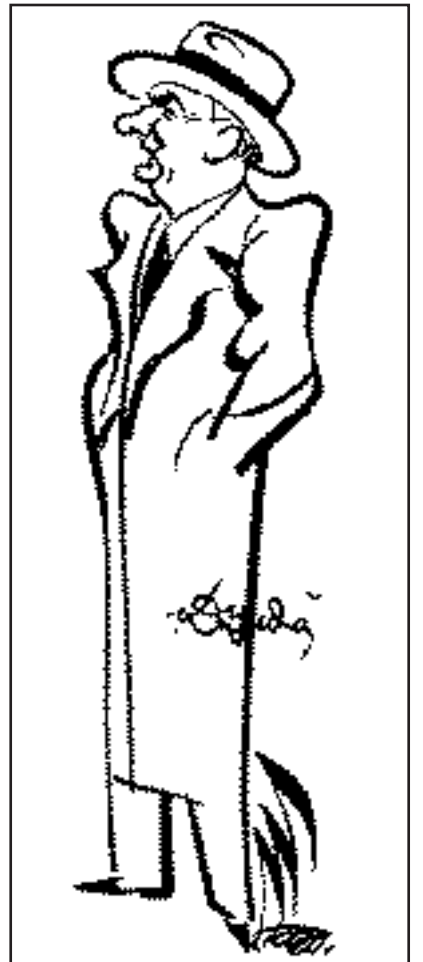
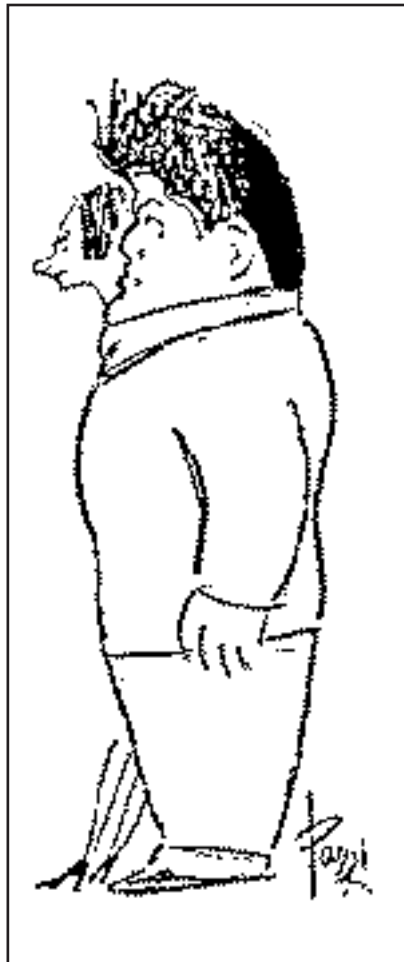
Ο Θέμος Αννινός είναι ο πρώτος που καλλιεργεί τη γελοιογραφία στην Ελλάδα με ιδιαίτερη λεπτότητα. Όμως, στις αρχές του αιώνα και με την πρόοδο της τυπογραφίας, το σκίτσο γενικεύεται στον Τύπο. Ανθεί πλέον η ξυλογραφική εικονογράφηση. Ωστόσο, η πραγματική έκρηξη γίνεται μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή. Μια ομάδα εξαιρετικών ταλέντων έρχεται απ' την Κωνσταντινούπολη, οι λεγόμενοι «Πολίτες». Συγχρόνως και κάποιοι εικαστικοί, χαράκτες ή ζωγράφοι, ασχολούνται μόνο με τη σκίτσογραφία. Στη δεκαετία του '20 ιδρύεται ο Σύνδεσμος Σκίτσογράφων και αργότερα αρχίζει τακτικά και η έκδοση του «Φανού».

Την αποκλειστική ευθύνη της σύνταξης έχουν οι ευθυμογράφοι και κυρίως οι σκίτσογράφοι, αφού η έκδοση είναι πλούσια σε γελοιογραφίες.

Το σκίτσο είναι πλέον απαραίτητο, επιβεβλημένο στοιχείο στον Τύπο, εφημερίδες ή περιοδικά. Διακρίνονται τότε πρόσωπα, με δράση, που απλώνεται και μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Αντώνης Πρωτοπάτης (PAZZI)

Ο Αντώνης Πρωτοπάτης, αυτή η εμπνευσμένη και πολυσιχιδής προσωπικότητα που κινήθηκε σε όλο το φάσμα της καλλιτεχνικής δημιουργίας, άρχισε να σχεδιάζει από την προσχολική του ηλικία, όταν στον ορίζοντα μεσουρανούσε ο Θ. Αννινός. Το 1914 εγγράφεται στη Σχολή Καλών Τεχνών, αλλά, με την πίστη ότι νεκρώνεται η αυθορμησία του ζωγραφικού του ταλέντου, τη διακόπτει σύντομα. Επιστρέφει στο νησί του τη Μυτιλήνη και πρωτοστατεί στην έκδοση περιοδικών, ενώ παράλληλα αρθρογραφεί στην εφημερίδα «Ελεύθερος Λόγος».

Αυτογελοιογραφίες του Αντώνη Πρωτοπάτη (PAZZI) και Γιώργου Γκείβελη (αριστερά). Ο Δημήτρης Ψαθάς σε σκίτσο του TOGO, 1955 (δεξιά)

Το Νοέμβριο του 1920, που στις εκλογές κερδίζει η αντιβενιζελική παράταξη, φεύγει στην πόλη και αναμιγνύεται με την καλλιτεχνική κίνηση των Ελλήνων του Βοσπόρου. Το 1921, ταξιδεύοντας στην Ευρώπη, εγκαθίσταται μόνιμα στη Γαλλία. Αρχίζει εκεί τη συνεργασία του ως σκίτσογράφος - γελοιογράφος με την εφημερίδα «Journal» και άλλα παρισινά έντυπα, υιοθετώντας τότε

και το ψευδώνυμο Pazzi. Σε μια προσωρινή επιστροφή του στην Αθήνα (1924-28) συνεργάζεται δημοσιεύοντας σκίτσα στον «Ελεύθερο Τύπο» του Καβαφάκη, την «Πολιτεία» και το ίδιο διάστημα, με τη συγκρότηση του Συνδέσμου σκίτσογράφων αθηναϊκών εφημερίδων εκλέγεται πρώτος πρόεδρος, θέση που αργότερα παίρνει ο Φ. Δημητριάδης.

Το 1939, ενώ η λήξη του Πρώτου

Μεγάλου Πολέμου τον στέλνει στο Παρίσι, η έναρξη του Δευτέρου τον αναγκάζει να αποσυρθεί στη Λέσβο, ως το 1945. Με την απελευθέρωση, έρχεται στην Αθήνα και τα δύο τελευταία χρόνια της ζωής του συνεργάζεται με τις εφημερίδες: «Μάχη», «Ελεύθερη Ελλάδα», «Ριζοσπάστης» κ.ά., ως τον πρόωρο θάνατό του το 1947.

Από το 1921 που εμφανίζεται σκίτσογράφος στην παρισινή «Journal», ο Πρωτοπάτης, παράλληλα με το σχέδιο πιστής απόδοσης της φυσιογνωμικής έκφρασης των μορφών, δείχνει να προτιμά τις γελοιογραφίες προσώπων με τάσεις εξπρεσιονιστικές, που ενισχύουν τη χαρακτηριστικότερη ψυχολογική έκφραση των εικονιζομένων. Μάλιστα, από τις δημοσιευμένες γελοιογραφίες του, οι πιο πολλές είναι προσωπογραφικές με ψυχολογική εκφραστικότητα και λιγότερες με συνθετικά θέματα.

Οι πληροφορίες για τον PAZZI αντλήθηκαν από εκτενές κείμενο και άλλες δημοσιεύσεις του αιθαλού συναδέλφου Μίληττα Παρασκευαΐδη, σκίτσογράφου και εκείνου, μαθητή του Πρωτοπάτη.

Αλή Ντίνο Μπέη

Μέτοικος και μουσουλμάνος στο θρήσκευμα, από καλή γενιά Αλβα-

Συνέχεια στην 8η σελίδα

Σκίτσα του Νίκου Καστανάκη και του Παύλου Παυλίδη.

Συνέχεια από την 7η σελίδα

νών αξιωματούχων, όπως μαρτυρά και το όνομά του, ο Αλή Ντίνο Μπέη ανήκει δικαιοματικά στον κορμό της ελληνικής σκιτσογραφίας, όπως αυτός μέστωσε στα χρόνια του Μεσοπολέμου. Παρά τον σχετικά σύντομο βίο του, πέθανε το 1938, μόλις 48 ετών, καταγράφτηκε ως μια ιδιάζουσα παρουσία.

Είναι σκιτσογράφος, καθόλου πληθωρικός, μάλλον εκλεκτικός, που επιδίδεται «σε ένα γελαστικό σκίτσο, με λεπτή γραμμή». Συλλαμβάνει τη χαρακτηριστική λεπτομέρεια και την προβάλλει χωρίς να τη διογκώνει, καθώς φαίνεται να αρνείται την καρικατούρα, προτιμώντας μία μάλλον χιουμοριστική γελοιογράφηση. Ίσως αυτός να ήταν και ο λόγος που δεν έγινε καθ' εαυτό πολιτικός γελοιογράφος και προτίμησε να αντλεί θέματα από την αθηναϊκή κοινωνία. Τα σκίτσα κυρίων της εποχής με έναν αέρα γαλλικής φινέτσας, δίπλα στα άλλα, χαρακτηριστικά χρωματισμένα, που αποδίδουν τύπους της ηπειρωτικής υπαίθρου, τον αναδεικνύουν σε καλοπροαίρετο ηθογράφο του σκίτσου και ταυτόχρονα ανανεωτή του.

Πρέβεζα

Ωστόσο, ο Ντίνο, όπως υπέγραφε, δεν ήταν καθόλου αδιάφορος για τα κοινά. Γεννήθηκε στην Πρέβεζα, σπούδασε Πολιτικές Επιστήμες στη Σορβόνη, που όμως βιάστηκε να εγκαταλείψει για τη γελοιογραφία. Σκιτσογράφος στην «Πρωΐα», το «Φανό των Συντακτών» και άλλα βραχύβια έντυπα, εξέθεσε σκίτσα του σε ομαδικές και κάποιες ατομικές εκθέσεις. Παράλληλα, συμμετείχε στην Ένωση Σκιτσογράφων, ιδρυτικό μέλος και πρόεδρος χρημάτισε γενικός έφορος στη Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών, μέχρι δύο φορές βουλευτής με το Προοδευτικό Κόμμα του Αλεξ. Παπαναστασίου.

Το 1993, ο Δήμος Πρεβέζης τίμησε τη μνήμη του, εκδίδοντας λεύκωμα με σκίτσα του και σταχυολόγηση από μνήμες ομότεχνων και συναδέλφων του. Μέσα από τις σελίδες προβάλλει μία φιγούρα ευγενική, πάντα χαμογελαστή, όπως περιφερόταν στους αθηναϊκούς δρόμους σκιτσάροντας.

Κοσμάς Θεοδωρίδης (TOGO)

Παράδοση δημιούργησαν οι Κωνσταντινουπολίτες σκιτσογράφοι που παρέμειναν στον τόπο τους, αν και δεν είναι λίγοι αυτοί που έφυγαν για να εγκατασταθούν στην Ελλάδα. Μάλιστα, ένας εξ αυτών, ο Θεόδωρος Κασάπης, εξέδωσε το πρώτο γελοιογραφικό περιοδικό στην Τουρκία, τον «Διογένη», το 1870 και στη συνέχεια τον «Μώμο», το 1873. Ανάμεσά τους, εξέχουσα η θέση του Κοσμά Θεοδωρίδη, γνωστού και ως TOGO, γυναικαδέλφου του Φ. Δημητριάδη.

Γεννημένος στην Πόλη, ακριβώς πριν από έναν αιώνα, καταπιάστηκε πολύ νωρίς με τη γελοιογραφία, ακόμα μαθητής στο Ελληνογαλλι-

Ο φουστανελάς του Ντίνο Μπέη, στον Μεσοπόλεμο, διαβάζει την «Καθημερινή». Αν δεν παινέψεις το σπίτι σου, θα πέσει να σε πλακώσει.

κό Λύκειο Χατζηχρήστου. Αργότερα σπούδασε ζωγραφική και γρήγορα εξελίχτηκε σε έναν πρωτότυπο γελοιογράφο, που περίπου για μισό αιώνα δημοσίευε σκίτσα σε ελληνικές, τουρκικές και γαλλικές εφημερίδες και περιοδικά της Πόλης, σκιτσάροντας ακόμα και διαφημίσεις.

Στην Πόλη

Όπως φαίνεται και από τα λευκώματά του, διακρίθηκε στη γελοιογραφική προσωπογραφία, που ήταν ιδιαίτερα προσφιλής στην Πόλη, μέχρι το 1960. Σε αυτό οφείλεται το πλήθος των προσώπων από διαφορετικά επαγγέλματα και κοινωνικά στρώματα που έχει σκιτσάρει. Όπως και οι κατά καιρούς διακρίσεις, μέχρι τα συγχαρητήρια του τότε Τούρκου πρωθυπουργού Ισμέτ Ινονού, τον οποίον και συνόδευσε εκ μέρους της τουρκικής εφημερίδας «Μιλιέτ» στο επίσημο ταξίδι του στην Αθήνα το 1931. Εποχή αναθέρμανσης των ελληνοτουρκικών σχέσεων μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή.

Η κοσμοπολίτικη κοινότητα της Πόλης, αλλά και οι Τούρκοι συνάδελφοί του στον Τύπο, τον περιέβαλαν με εκτίμηση.

Ο θάνατός του, στις 15 Οκτωβρίου 1964, θεωρήθηκε απώλεια για τον τουρκικό Τύπο, όπως μαρτυρούν εκτεταμένα άρθρα της εποχής σε εφημερίδες και περιοδικά. Πρόσφατα, ο μητροπολίτης Ηλιουπόλεως και Θείρων, Αθανάσιος, εξέδωσε στη χώρα μας ενδιαφέρουσα μονογραφία για τον TOGO, στην οποία συγκεντρώνονται όσα σκίτσα του εντοπίστηκαν, μαζί με τεχντροπικές παρατηρήσεις και βιβλιογραφία.

Νίκος Καστανάκης

«Γεννήθηκα στην Κωνσταντινούπολη, στα 1896. Από τα μαθητι-

κά μου χρόνια, στο γυμνάσιο, δημοσίευα στα περιοδικά και στις εφημερίδες της Πόλης γελοιογραφίες και σκίτσα... Στην Αθήνα ήλθα μετά την κατάρρευση του μικρασιατικού μετώπου. Πρωτοεργάσθηκα με σκίτσα στην «Πατρίδα», στον «Ελ. Λόγο», στο «Εμπρός», στην «Καθημερινή» κατόπιν. Εν συνέχεια, σε περιοδικά και σε πολλές άλλες εφημερίδες. Ασχολήθηκα με την εφηρμοσμένη Τέχνη, σε όλους τους κλάδους. Ελαβα μέρος σ' όλες τις χιουμοριστικές εκθέσεις, που έγιναν προπολεμικά, και σε 3-4 πανελληνίους, με έργα ζωγραφικής.

Η καλλιτεχνική μου σήμερα δράση εκτείνεται περισσότερο στην εφηρμοσμένη Τέχνη, χωρίς να σταματώ και την εκτέλεση πινάκων ζωγραφικών, που εν καιρώ θα εκθέσω. Και εις την σημερινή Α' μεταπολεμική χιουμοριστική έκθεση, τα ολίγα μου (7 εν όλω) έργα είναι μεν χιουμοριστικά, αλλά έχουν ζωγραφικόν τόνο. Επίστευα πως έτσι είναι καλύτερα για... κρέμασμα».

Γεώργιος Γκείβελης

«Γεννήθηκα στην Κωνσταντινούπολη το 1895. Η πρώτη μου συνεργασία εις τον «Χρόνον» ως συντάκτης και σκιτσογράφος. Από το 1912 αφοσιώθηκα εις την πολιτικήν γελοιογραφία με συνεργασία εις όλα τα σατιρικά της Πόλης. Το 1918 εξέδωσα τον πολύχρωμο σατιρικό «Γάτο», η έκδοσή του οποίου συνεχίσθηκε και εις τας Αθήνας μέχρι το 1935. Συνεργάσθηκα με όλες σχεδόν τις αθηναϊκές εφημερίδες. Μια γελοιογραφία μου στην «Καθημερινή», σχετική με την πρώτη μας νίκη στον Αλβανικό, αναδημοσιεύθηκε στον συμμαχικό Τύπο. Είμαι ο πρώτος γελοιογράφος που εχρησιμοποίησε χρώμα εις τις γελοιογραφίες».

Ηλίας Κουμετάκης

Ανάμεσα στην πολιτική και την ηθογραφία κινείται το σκίτσο του Κερκυραίου Ηλία Κουμετάκη. Αυτοδίδακτος, αρχίζει από νωρίς να σχεδιάζει. Ακόμη, πριν από τον Πρώτο Πόλεμο, βλέπει τις γελοιογραφίες του στις «Σφήκες», δίπλα στα σκίτσα του Θ. Αννινου.

Ωστόσο, όταν αργότερα επιδίδεται επαγγελματικά στην πολιτική γελοιογραφία, υποφέρει μέσα στην ανταγωνιστική ατμόσφαιρα του τύπου. Και το 1931 αποτραβιέται οριστικά, αφού συνεργάζεται

με τον «Χρόνο. του Χαιρόπουλου, την «Αθήνα» του Πωπ, το «Ημερολόγιο» του Σκόκου, μέχρι το «Ρωμιό» του Σουρή.

Στα χρόνια που ακολουθούν, προτιμά να σκισάρει χαρακτηριστικούς τύπους με την παρατηρητικότητα και το χιούμορ που τον διακρίνουν. Ανάμεσά τους και ο περίφημος καλόγερος «Ακάκιος», που ξεκινά διαφήμιση σιγαρέττων για να καταλήξει σήμα κατατεθέν μακαρονιών.

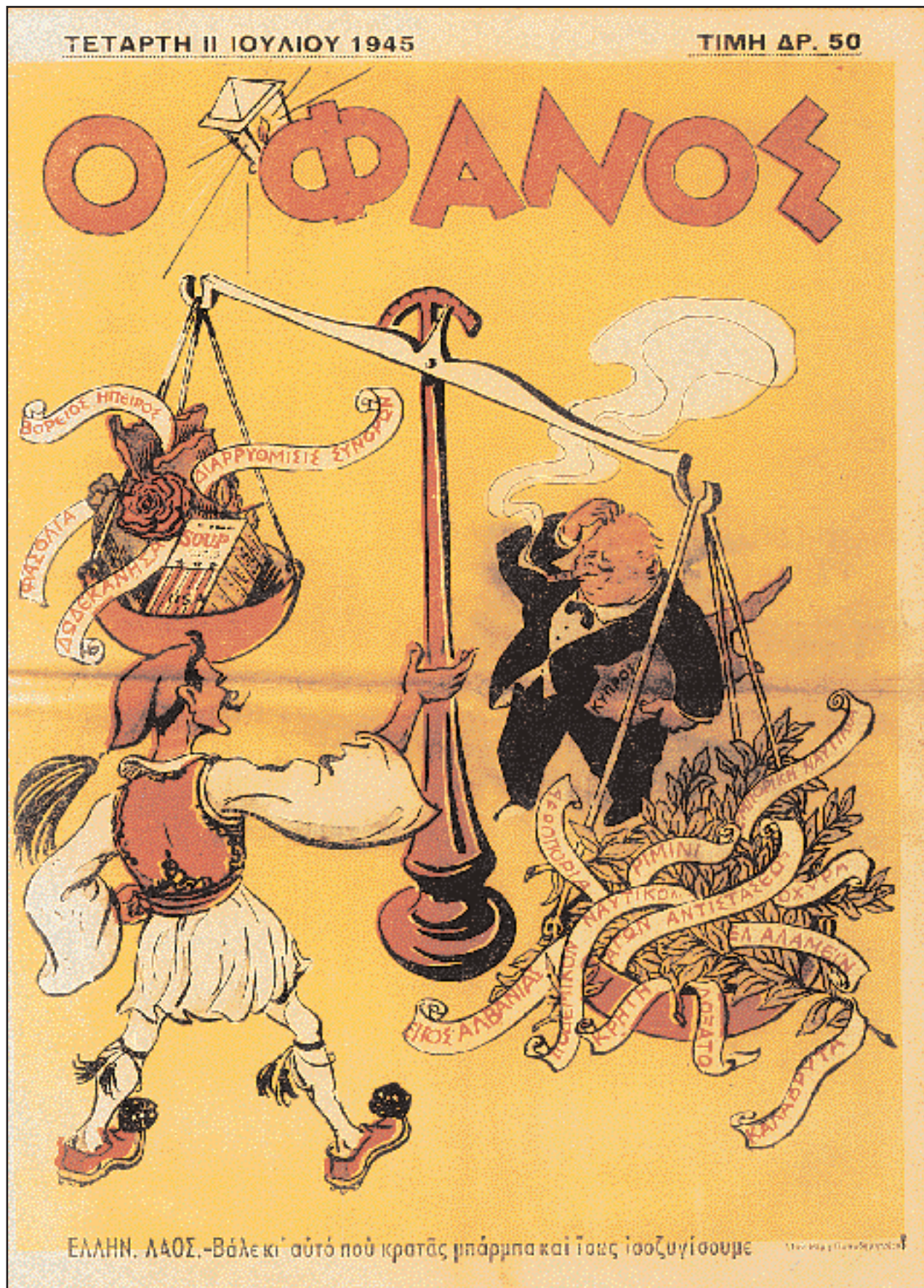
Ο Κουμετάκης μακροημερεύει και πεθαίνει το 1979, σε ηλικία 90 ετών. Τον περισσότερο χρόνο ζει αποτραβηγμένος, ανεξάρτητα αν οι γελοιογραφίες του, αναδρομικά, ζωντανεύουν με ευαισθησία «το βίο και την πολιτεία» των Ελλήνων, την κρίσιμη περίοδο του Μεσοπολέμου. Στο άμεσο μέλλον πρόκειται να κυκλοφορήσει τόμος με τα σκίτσα του από τις εκδόσεις «ΑΓΡΑ» σε συνεργασία με τον Ε.Λ.Ι.Α., χάρη στη συνεχή φροντίδα της κόρης του, Αγγελικής Παπαδοπούλου.

Παύλος Παυλίδης

«Γεννήθηκα στον Πειραιά το 1911. Σπούδασα Νομικά, ταυτόχρονα με τις Καλές Τέχνες, στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών, στην Αθήνα επί 7 χρόνια. Επαγγελματικά, προτίμησα να καλλιεργήσω ένα έμφυτο ξεχωριστό ταλέντο, που από μικρό με χαρακτήριζε: Το να ζωγραφίζω γελοιογραφικά κάθε τι γύρω μου. Η χιουμοριστική διάθεση που είχα και η παρατηρητικότητά μου με οδήγησαν στο να χρησιμοποιήσω το σχεδιαστικό μου ταλέντο στη γελοιογραφία - πολιτική και κοινωνική.

Στα αθηναϊκά έντυπα εμφανίστηκα εδώ και 26 χρόνια, στην «Ακρόπολη» στην ιστορική «Πατρίδα» του μακαρίτη Σίμου, στην «Εθνική», στον «Νέο Κόσμο», στον «Ασύρματο», στην «Κοινωνία», στον «Ταχυδρόμο», στους «Καιρούς» στην «Ελευθέρα Γνώμη» και άλλες που δεν θυμάμαι, και σ' όλα σχεδόν τα περιοδικά ποικίλης ύλης, που εξεδόθησαν ως τώρα, σαν συνεργάτης ή μόνιμος επί μισθώ... Παράλληλα επιδόθηκα στη διαφημιστική τυπογραφία, σε μακέττες ή σχέδια, σε διάφορες εκθεσιακές κατασκευές, δηλαδή, διάφορες εκθέσεις διεθνείς ή ντόπιες».

Σημείωση: Τα αντοβιογραφικά σημειώματα των Ν. Καστανάκη, Γ. Γκέβελη και Π. Παυλίδη περιέχονται στο άρθρο «14 Έλληνες Γελοιογράφοι εκθέτουν». (Περιοδικό «Εισόνες», 3-10 Νοεμβρίου 1959).

«Κύριε Συνάδελφε. Παρακαλείσθε όπως από της αύριον κηρύξετε απεργίαν πείνης, προκειμένου μεθαύριο Σάββατο βράδυ και ώρα 8 μ.μ. ακριβώς να την τηλώσθε εις την ταβέρνα του Μπαρμπαγιάννη, Νικομηδείας 6, τραμ Λιοσίων, εις βάρος του «ΦΑΝΟΥ», ο οποίος υπολογίζει - ηλίθιος ως είναι - κάθε χρόνο επί του πνεύματός Σας». Πρόσκληση της 9ης Φεβρουαρίου 1939 που φέρει την υπογραφή του τότε προέδρου της Ενώσεως Συντακτών, Νικολάου Ζαρίφη.

Ο Σύνδεσμος Σκιτσογράφων, όπως τον σκισάρισε ο ΣΟΦΟ. Από αριστερά: Μίμης Βιτωρής, Κ. Ασλόγλου (ΚΕΝΤ), Α. Σπαχής, Φωκίων Δημητριάδης, Στέφ. Ξενόπουλος, Αλ. Κορογιαννάκης, Α. Πρωτοπάτης (ΡΑΖΖΙ), Σοφ. Αντωνιάδης (ΣΟΦΟ), Ντίνο Μπέης (Πρόεδρος του Συνδέσμου), Νίκος Καστανάκης, Γιώργος Γκέβελης, Αλφόνσος Χόροβιτς, Μαυριλάκος (ΝΟΙΡ), Παύλος Παυλίδης, Ευάγγελος Τερζόπουλος (ΤΕΡΖΟ), Κώστας Μπέζος, Ευθύμιος Παπαδημητρίου, Νόισερ, Περ. Βυζάντιος (Κέντρο Σκίτσου Δήμου Αθηναίων, Φωτ. Δημ. Ψαρρός).

Φωκίων Δημητριάδης

Συμπύκνωνα, για πάνω από πενήντα χρόνια, την πολιτική φιλοσοφία του καθημερινού ανθρώπου

Του Γιώργου Α. Παναγιώτου

Ποιητή, βιβλιογράφο

«Μάλιστα κύριε καθηγητά, ξέρω». Και χωρίς να χάσω καιρό άρπαξα την κιμωλία και σχεδίασα στον πίνακα έναν πετεινό, σχεδίασα κι έναν δεύτερο και ετοιμαζόμουν να γεμίσω τον πίνακα με πετεινούς, υπό τους καγχασμούς ολόκληρης της τάξης, οπότε η φωνή του Αυθεντόπουλου με σταμάτησε: «Φθάνει. Φθάνει. Πήγαινε στη θέση σου». Από τότε ο Αυθεντόπουλος μ' εβάφτισε «πετεινογράφο». Ποτέ δεν μ' εκάλεσε με τ' όνομά μου. Ίσως για να μ' εκδικηθεί για την αναίδειά μου, ίσως όμως και να εμάντευε πως αργότερα θα γινόμουν σκιτσογράφος. (Αυτοβιογραφικό περιστατικό του Φ. Δημητριάδη για τα μαθητικά του χρόνια στη «Μεγάλη Σχολή» της Πόλης.

Ο ΦΩΚΙΩΝ Δημητριάδης, Φώκος για τους πολύ οικείους, είναι αναμφισβήτητα ο κορυφαίος Έλληνας πολιτικός σκιτσογράφος. Οι δημιουργίες του έχουν διαμορφώσει στη συνείδησή μας την εικόνα ενός οξέυτατου πολιτικού αναλυτή - σκιτσογράφου, έτσι όπως παρουσιάζονται τα διανοήματά του για πενήντα περίπου χρόνια, ιδιαίτερα στα έντυπα του Δημοσιογραφικού Οργανισμού Λαμπράκη. Γιατί, ο Φωκίων Δημητριάδης δεν ήταν απλώς ένας σκιτσογράφος διεκπεραιωτής της πολιτικής πραγματικότητας, της αγοραίας καθημερινότητας. Οι εύστοχες εικονοποιήσεις προσώπων και καταστάσεων άφησαν εποχή και διατύπωσαν την εποχή. Δεν επρόκειτο για απλούς επιδερμικούς ή έστω περιοριστικούς σχολιασμούς, αλλά για καιρίες ενδοστικές εμβαθύνσεις ως το μεδούλι των γεγονότων. Ποιος δεν θυμάται την ταύτιση προσώπων με σύμβολα που εκείνος επινόησε και που συνόδευσαν τα πρόσωπα αυτά διά βίου; Η ανεμοδούρα - Γεώργιος Παπανδρέου, το παρδαλό κατσίκι - Κώστας Τσαλδάρης, η όρνιθα - Κωστάκης Τσάτσος, ο μοχλός - Κωνσταντίνος Ροδόπουλος, ή το σονέτο (και αεροπόρος μετά την επίδοση του σχετικού διπλώματος του 1954) Παναγιώτης Κανελλόπουλος. Σφραγίδες που τους ακολουθούν ακόμη και σήμερα και σικτιογραφούν τη παρουσία τους στον ιστορικό κοσμοχώρο.

Καταγραφή της πραγματικότητας

Η δημιουργία του Δημητριάδη μπορεί να διαμοιραστεί με τρεις βασικά χρονικές περιόδους. Η πρώτη ξεκινά από την εμφάνισή του σε αθηναϊκά έντυπα, εκεί γύρω στο 1920, φτάνοντας ως τον Δεύτερο Μεγάλο Πόλεμο. Το βάρος εδώ δίνεται σε καταγραφές της πραγματικότητας με ειδησεογραφικό υπόβαθρο, παρά στη γελοιογραφική τους υπόστρωση. Και τούτο επειδή δίπλα στα σχετλιαστικά του σκίτσα υπάρχουν δεκάδες άλλα καταγραφές συμβάντων από το πολιτικό, έως το αστυνομικό ή και το αθλητικό ρεπορτάζ, αφού στα έντυπα της περιόδου, ιδιαίτερα αμέσως μετά τη μικρασιατική τραγωδία, απουσιάζει η συχνή φωτογράφιση ως εικονογραφικό μέσο. Πρόκειται για σπάνια ιστορικά ντοκουμέντα, για πρόσωπα και καταστάσεις της εποχής. Είναι ευτυχής συγκυρία που τα σκίτσα αυτά του Δημητριάδη που εικονίζουν πρόσωπα, με αφετηρία το 1922 και τη «δική των Εξ», που ενώ έχουν βιβλιογραφηθεί απουσιάζουν από

Ο Φωκίωνας Δημητριάδης και ο Χανκ Μπάρρου στη Ν. Υόρκη το 1960.

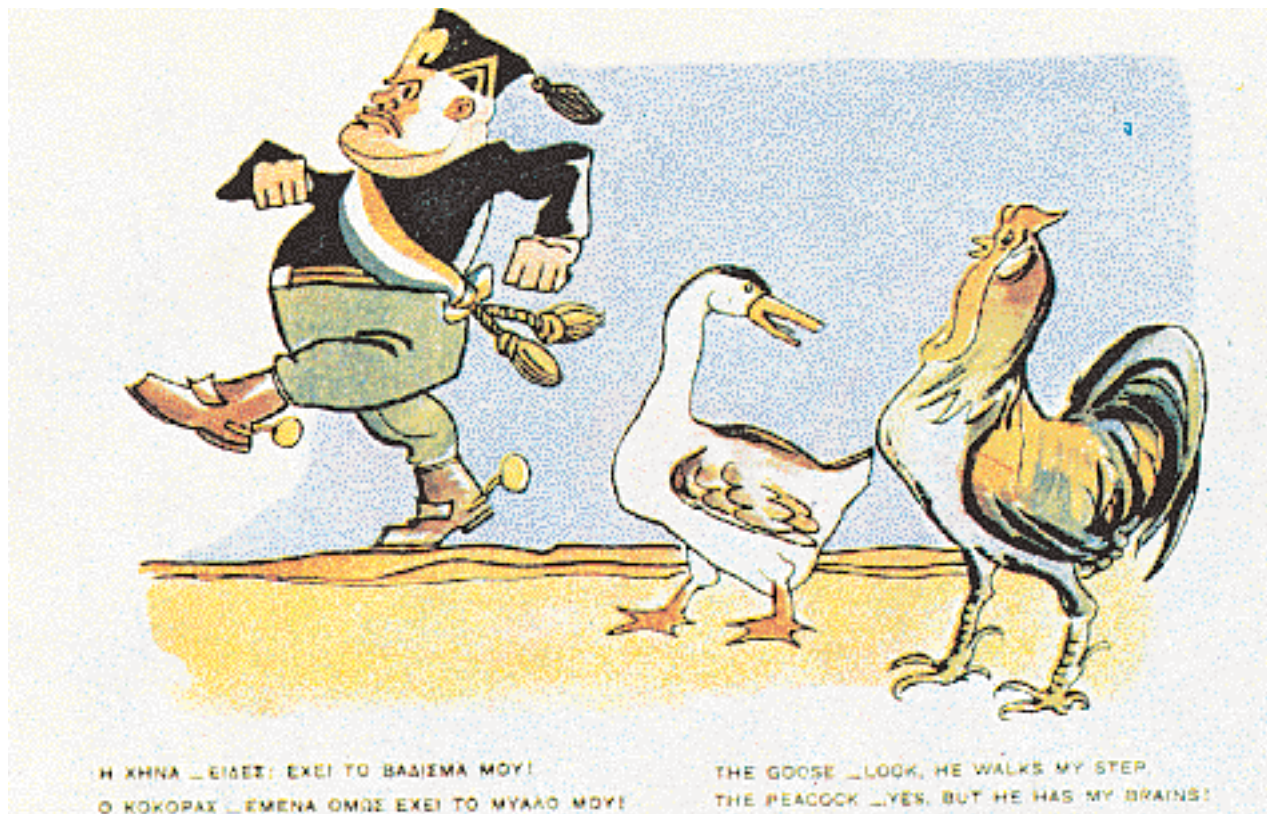
την καταγραφή μας «Ελεύθερον Βήμα. Δημοσιεύματα 1922-1944» («Ερμής» 1978) για τεχνικούς λόγους, για να κυκλοφορήσουν μελλοντικά ως «τετράδια εργασίας», δίπλα στα χρονογραφήματα και στα επικαιρικά δημοσιεύματα της ίδιας εφημερίδας, έχουν αποτυπωθεί σε CD ROM με βάση τη βιβλιογράφηση που προαναφέρθηκε, σε επιμέλεια του κ. Μάριου Αλεξίου του ΔΟΛ, από το Πολυτεχνείο της Πάτρας, σε πρόγραμμα επιδοτούμενο από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Το σκίτσο του Δημητριάδη στην περίοδο αυτή είναι απείρπιτο, απλό, χωρίς τονικά γραφήματα και τονικές διεγέρσεις. Τα ίδια ανέμελα (;) μεσοπολεμικά χρόνια, αιχμή της αποκριάτικης κοσμικής Αθήνας ήταν ο χορός των συντακτών στο «Ατελιέ». Χορός που κατά την προχριστιανική, την ειδωλολατρική παράδοση, που τελεσφορεί στη σημερινή Κοζάνη, ήταν «Φανός». Στο «Φανό των Συντακτών», το κοσμικό αυτό γεγονός υπήρχε συνοδευτικό έντυπο - πρόγραμμα με χαρακτηριστικές εικονοποιήσεις των κορυφαίων Ελλήνων σκίτσογράφων της εποχής με προεξάρχοντα τον Φωκίωνα Δημητριάδη, ενώ οι κορυφαίοι της επιθεώρησης έγραφαν για τους πρωταγωνιστές του καιρού ειδικές παρλάτες.

Κατοχή και μεταπολεμική περίοδος

Η δεύτερη χρονικά περίοδος του έργου του Δημητριάδη περιλαμβάνει τα σπαρακτικά σκίτσα από την αξονοκρατούμενη Ελλάδα της πείνας και της Κατοχής και τις μετέπειτα ζοφερές ταπεινώσεις, έτσι όπως με θαυμαστή ενάργεια αποτυπώνονται ανεξίτηλα στα λευκώματά του. Τόσο τα «Σκίτσα από την Κατοχή», όσο και οι «Σκίτες πάνω από την Αθήνα» είναι κορυφαίες επιδόσεις του. Αλλωστε, ανατυπώθηκαν και κυκλοφόρησαν και στο εξωτερικό και χρησιμοποιήθηκαν ακόμη και στις δίκες των πρωτοπαλίκων του ναζισμού, πριν η ελληνική αντίσταση αυτούπονομευτεί και ταπεινωθεί τόσο.

Η τρίτη περίοδος, που είναι και η περισσότερο παραγωγική, είναι αυτή της μεταπολεμικής περιόδου. Εδώ το σκίτσο πυκνώνει, γίνεται περισσότερο πολύπλοκο, αποκτά υποτυπώσεις και σκιαγραφήσεις, αφιερώνεται στη γελοιογραφία πιο πολύ. Καθημερινή γελοιογράφηση, γραφή του γελοίου των συμβάντων και ποτέ γελοιογράφηση τους (αυτή αφορούσε, όταν και όπως αφορούσε τους θεράποντες την πολιτική επικαιρότητα) στα «Νέα», καθημερινό και έπειτα κυριακάτικο σκίτσο στο «Βήμα», εβδομαδιαίο στον «Ταχυδρόμο», εύστοχης και ευθύβολης αποτελεσματικότητας όλα, αλλά και εικονογραφήσεις με χιλιάδες σκίτσα κειμένων του Γεωργίου Ρούσου, του Δημήτρη Ψαθά, του Νίκου Τσιφόρου, του Παύλου Παλαιολόγου και άλλων. Στο «Βήμα» στην πενταετία 1945-1949 έχουν δημοσιευτεί 267 σκίτσα (βλ. Γιώργος Α.

Ο άνισος αγώνας μαζί με τον μουσολινικό κομμασμό στην αρχή, και στη συνέχεια οι αλληπάλληλες νίκες στο μέτωπο, δεν έδιναν φτερά μόνο στον ελληνικό στρατό, αλλά και στην σκίτσογραφία. Ο κόσμος, παρά την πολεμική ατμόσφαιρα, διασκεδάζε. Πολλές γελοιογραφίες αναδημοσιεύονταν τότε και στον ξένο τύπο.

Στις αρχές της δεκαετίας του '50, το όραμα της ελευθερίας γοητεύει την Κύπρο. Ο Απελευθερωτικός Αγώνας αρχίζει. Αντίπαλος η γηραιά Αλβιών. Απαγχονίζονται οι τρεις πρώτοι μαχητές της Ε.Ο.Κ.Α. Τα δάση καίγονται από τα στρατεύματα του Χάρτινγκ για να μην βρίσκουν καταφύγιο οι πατριώτες. Οι φυλακές γεμίζουν... Πικρό σχόλιο για την πολύπαθη Κύπρο.

Παναγιώτου «Το Βήμα, πενταετία 1945-1949», ΔΟΛ. Αθήνα 1990). Στην ίδια εφημερίδα την επόμενη πενταετία 259 σκίτσα και στην πρόσφατη έκδοσή μας («Ερμής», Αθήνα 1994) τη σχετική με τα δημοσιεύματα της πενταετίας 1955-1959 έχουν καταγραφεί 356 σκίτσα.

Είναι χαρακτηριστική η διαδικασία εργασίας του Δημητριάδη, όπως την περισιάζει ο σύνοικος σε διπλανάς στήλες Γ. Φτέρης. Η «ιεροτελεστία» ξεκινούσε με το ξύσιμο μικρών μολυβιών, προχωρούσε με κοπιαστική σκοτοσογράφηση πολλών θεμάτων, ώπου να υπάρξει η ικανοποίηση της εύρεσης του κατάλληλου, με ολοκλήρωση της διαδικασίας με την επιχρωμάτωση του τελικού σκίτσου. Με τις πλάκες του Ψαθά και όλες τις άλλες λεπτομέρειες στο δημοσιογραφικό γραφείο (Γ. Φτέρης «Ο Φώκος», Το Βήμα 23.10.1960).

Όπως έγινε φανερό από όσα προηγήθηκαν, ο χαρακτηρισμός του Δημητριάδη ως κορυφαίου Έλληνα σκίτσογράφου που δόθηκε εξαρχής στο κείμενό μας δεν είναι μια υποκειμενική αντίδραση ενός θαυμαστή του, ή βιβλιογράφου του έστω. Πρόκειται για μια πανθολογούμενη διαπίστωση. Μια διαπίστωση που έχει αντίκρισμα και στη σημερινή απήχηση του έργου του, ένα τέταρτο του αιώνα μετά την αναγκαστική σιγή του.

Ευχής έργο είναι να συνεχιστεί η ηλεκτρονική διάσωση των σκίτσων του και για τα μετά το 1934 χρόνια, καταληκτική χρονολογία για το CD ROM της Πάτρας. Αλλά και η διάσωση με τα ίδια μέσα του έργου των υπόλοιπων Ελλήνων σκίτσογράφων, εφόσον υπάρχει και η τεχνολογική υποδομή και οι φορείς, ακόμη και ο σύλλογος των γελοιογράφων, που μπορούν να την επιτελέσουν.

Η γελοιογραφία φουντώνει...

Μνήμες για σκιτσογράφους που χάριζαν το χαμόγελο, κάποτε και σε καιρούς καταθλιπτικούς

Του **Αρχέλαου**

Γελοιογράφου

Η ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ μετά την Κατοχή γνώρισε μεγάλη άνθηση. Εφημερίδες και περιοδικά δεν ήταν δυνατόν να ζήσουν χωρίς να είναι πλαισιωμένα από πολιτικές και κοινωνικές γελοιογραφίες, που σατιρίζαν και γελοιογραφούσαν καταστάσεις και γεγονότα από την κοινωνική και πολιτική ζωή της εποχής. Εξ άλλου ήταν μια παραγόμενη περίοδος (και μιλάμε για τα χρόνια που ακολούθησαν μετά τον Δεκέμβρη του '44 μέχρι το 1975 σχεδόν) που προσφερόταν για το πενάκι των γελοιογράφων.

Μια ικανή ομάδα γελοιογράφων δούλευε συνεχώς τα χρόνια εκείνα για να προσφέρει χαμόγελο, ξεκούραση και λησμονιά στον κοσμάκη που τόσα είχε περάσει.

Εγώ, ένας νεοσσός βγαλμένος από την Αντίσταση του Πανεπιστημίου, είχα την τύχη να γίνω δεκτός σ' αυτήν την απίθανη ομάδα. Μια ομάδα από χιουμορίστες όχι μόνο γελοιογράφους, αλλά και ευθυμογράφους. Γιατί ας μην ξεχνάμε ότι την εποχή εκείνη υπήρχε ο Δ. Ψαθάς, ο Αλέκος Σακελλάριος, ο Χρίστος και Γιώργος Γιαννακόπουλος, ο Ασημ. Γιαλαμάς, ο Μ. Τσιφόρος, ο Πολ Βασιλειάδης...

Όλους αυτούς τους υπέροχους είχα την τύχη να τους ζήσω σχεδόν... κολλητά. Πολλά διδάχτηκα και πολλά πρόσφερα κι εγώ τότε ο Βενιαμίν της ομάδος. Ήμουν ο συνδετικός κρίκος των μεγάλων δημιουργών που ερχόταν να ενω-

Από δίκη για πολιτική γελοιογραφία, το 1953. Θέμα της γελοιογραφίας ο ασθενής Παπάγος - δημοσιεύεται στην «ΑΘΗΝΑΪΚΗ». Κατηγορούμενοι οι: Γ. Παπαγεωργίου, εκδότης, Κατσάνης, υπεύθυνος τυπογραφείου, και Αρχέλαος, ο αυτουργός. Ο Ν. Ζέρβας ευφρολογώντας καταθέτει: «Ο Αρχέλαος είναι ένα μεγάλο παιδί με μουστάκια». Παρ' όλα αυτά, η απόφαση βγαίνει καταδικαστική. Επτά μήνες φυλάκιση.

θεί μαζί τους στα χρόνια που ακολούθησαν την Κατοχή.

Επικεφαλής όλων μας ο μεγάλος

Φ. Δημητριάδης. Σκέτος Πατριάρχης, με αρχοντική και μεγαλόπρεπη κοσιά, αστραφτερό βλέμμα και

γεμάτος καλωσύνη για μας τους νέους. Εύχαρης (όταν έπρεπε) και συννεφιασμένος όταν το απαιτούσε η στιγμή... και εκλεκτικός, καλοφαγάς περίφημος. Ήταν ένας από τους τρεις «Πολίτες» γελοιογράφους, όπως έλεγαν τότε στο συνάφι. Κι οι τρεις τους, ο Φ. Δημητριάδης, ο Γκείβελης και ο Ν. Καστανάκης ήρθαν από την Πόλη καταξωμένοι. Ο Ν. Καστανάκης ήταν γεννημένος καλλιτέχνης. Με ένα τσιγάρο αναμμένο να κρέμεται συνεχώς από τα χείλη του, με τον μπερέ, αναπόσπαστο κι αυτό συμπλήρωμα του γαλλικού του στυλ.

Είχε χρυσή καρδιά, αλλά πληγωμένη από το χαμό του γιου του στο Αντάρτικο! Ήταν ακούραστος στη δουλειά, σχεδίαζε τα πάντα, γελοιογραφίες, εικονογραφήσεις, διαφημίσεις, αφίσες. Ο Γ. Γκείβελης, ο υπέροχος αυτός ντιστεγκέ με το ελαφρώς γυρτό καβουράκι, πάντοτε ατσαλάκωτος, ευγενής και πρόθυμος, σκέτος κύριος. Πρόφτασε κι έφυγε από την Πόλη το 1922 παίρνοντας μαζί του και τον «Γάτο» του. Ενα σατιρικό περιοδικό που έβγαζε κυριολεκτικά μόνος του. Το έγραφε, το σχεδίαζε, το λιθογραφούσε και το τύπωνε. Ήταν γνωστός σαν «Γάτος».

«Τα άλλα κανόνια»

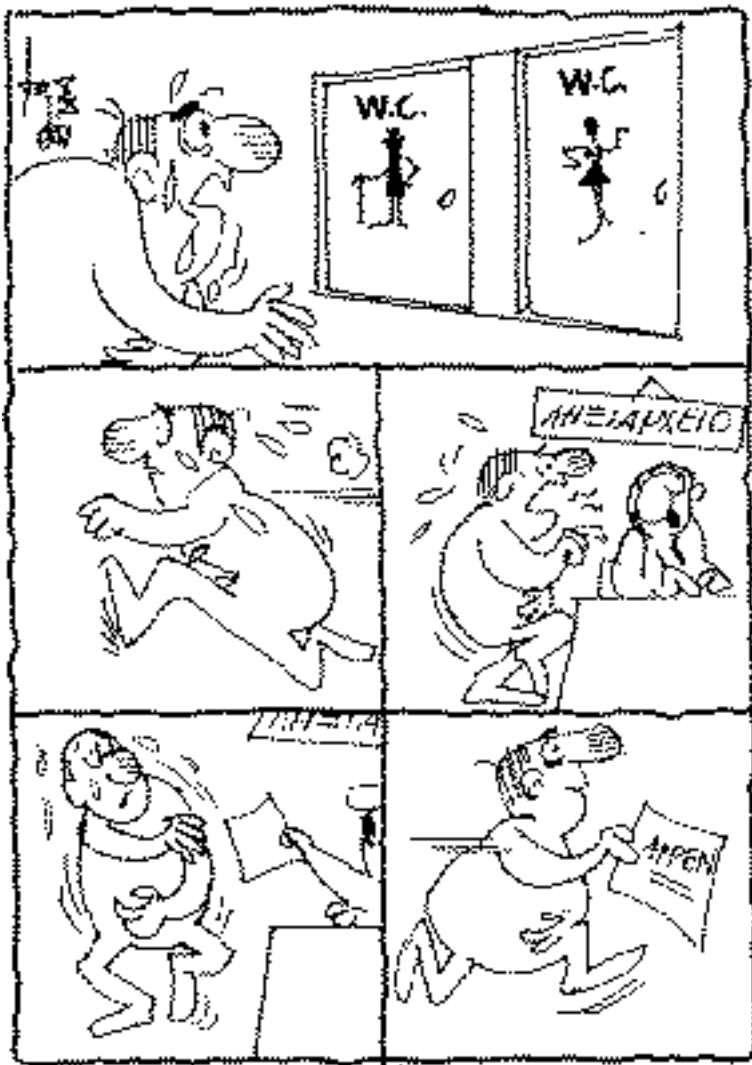
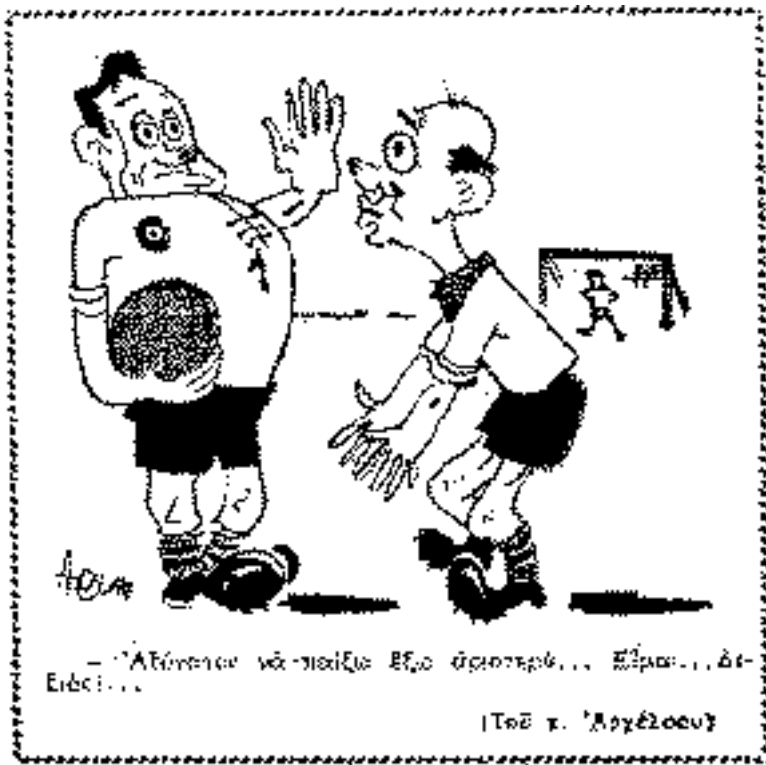
Να μην ξεχνάμε όμως και τα άλλα κανόνια του χιούμορ της εποχής εκείνης. Όπως τον Σταμάτη Πολενάκη. Ο μεγάλος Πολενάκης που πλημμύριζε τα έντυπα με το ιδιάμορφο χιούμορ και σχεδιαστικό του στυλ, μας προσφέρει «τύπους» που μας γίνονται αμέσως αγαπητοί, λες κι ήταν οι διπλανοί μας (όρα Πίπης Πάπιας, Σπαγκοραμμένος). Σεμνός, λιγόλογος και ξύπνιος. Καλός συνάδελφος και υπέροχος καλλιτέχνης. Το μόνο του.. κακό ήταν ο φόβος του μην κρώσει και φορούσε από τον... Αύγουστο το παλτό του!

Ηρθε όμως η στιγμή να σας πω και για τον φίλο μου Παύλο Παυλίδη, αυτόν τον καταπληκτικό γελοιογράφο και μπον βιβέρ καλλιτέχνη. Οι γελοιογραφίες του έχουν αφήσει εποχή. Τέτοια αριστουργήματα σαν τα «Η Αφιξη του Αμερικάνου» ή «Η Πλατεία της Ομόνοιας» με την κοσμοπλημμύρα τους, την κίνηση και το χρώμα της εποχής, σπαρταριστά δοσμένα, δεν θα ξαναγίνουν ποτέ ίσως... Κι όμως το όνειρο του ήταν να γράψει... Επιθεώρηση ή να γίνει... εργολάβος. Εχτισε μάλιστα κάποτε μια πολυκατοικία, αλλά το έκανε ελαφρώς (επεικώς) μούσκεμα.

Δίπλα του (ήταν συνεταιράκια από την Κατοχή) βρισκόταν ο Βαγγέλης Τερζόπουλος, άλλος υπέροχος γελοιογράφος και εικονογράφος. Έκανε γελοιογραφίες στη

Ο Αρχέλαος στο γραφείο του με τον Ν. Θεοφανίδη και τη δημοσιογράφο Πόλυ Μηλιώρη. Ο Ν. Θεοφανίδης υπήρξε ο εκδότης ιδιαίτερα αγαπητών οικογενειακών περιοδικών που δυστυχώς έσβησαν μαζί του.

«Βραδυνή» της εποχής. Ήξερε όμως πολύ καλά τη δουλειά του τυπογραφείου και της εκδόσεως ενός εντύπου. Ετσι κάποια στιγμή μας... άφησε και έγινε εκδότης (πολύ πετυχημένος μάλιστα) της «Γυναίκας».

Όταν γνώρισα τον κ. Νομικό στον «Θησαυρό» δεν το πίστευα ότι αυτός ο κοντός γελαστός πλακαδόρος, ήταν ο «Νικ» ο γελοιογράφος και εικονογράφος του μεγαλύτερου περιοδικού της εποχής. Ετρεμαν τα πόδια μου, αλλά ο

Νίκος με χτύπησε στον ώμο και με συνέφερε. «Καλά τα πας λεβεντόπαιδο... Ε... όχι να μας φας όμως και το ψωμί μας».

Μιχάλης Γάλλιας

Είναι λίγο κουραστικό, ίσως και άνοστο να λέω συνεχώς μεγάλος, υπέροχος, καταπληκτικός κ.τ.λ. αλλά τι άλλο μπορώ να πω για τον Μιχάλη Γάλλια... αυτόν τον κομψό Πειρατή με το μουστάκι αλά Κλαρκ Γκέμπλ και το στυλ του Ερολ

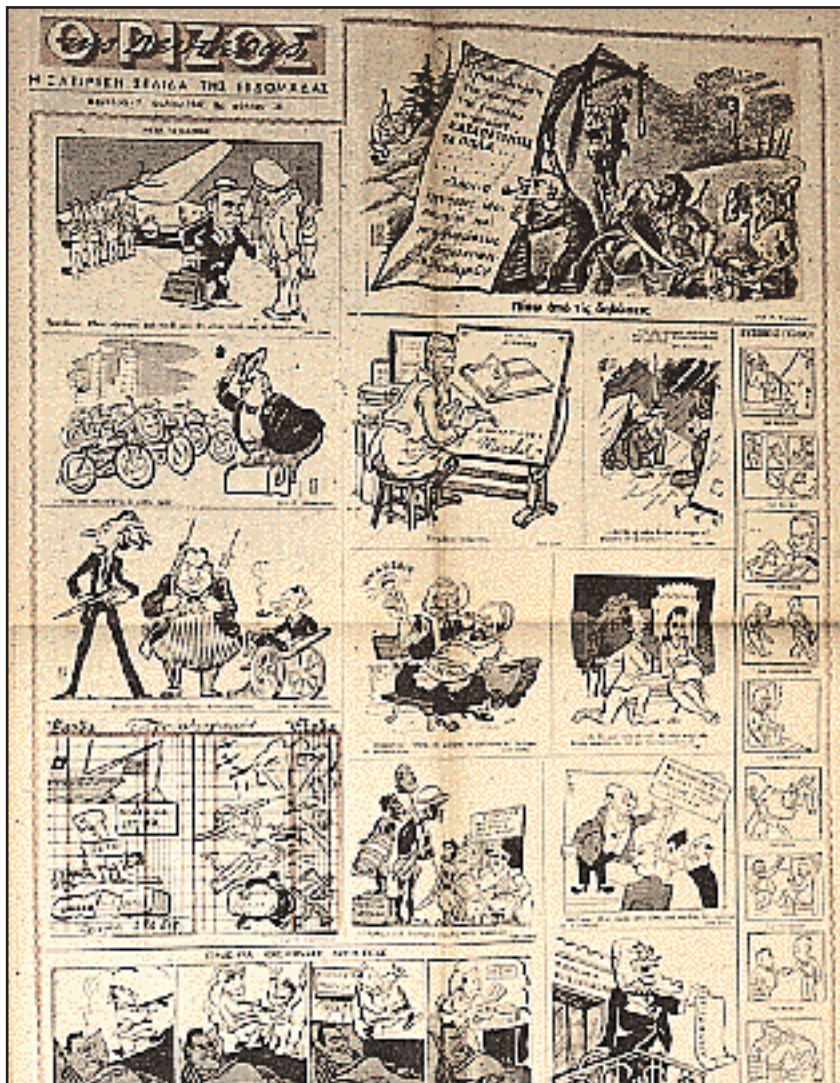
Φλιν. Ξεχνιέται η «Χοντρή και ο Ζαχαρίας» ή και οι περίφημες Γυναίκες - κούκλες που σχεδίαζε!

Στη παρέα ήταν κι ο Ανδρέας Βλασσόπουλος, γνωστός στον Τύπο ως «Βλάσο». Δούλευε στα περιοδικά και τις εφημερίδες και πριν από τον πόλεμο.

Όλοι αυτοί ήταν οι μεγαλύτεροι το σκίτσου μετά την Κατοχή, όταν τα περίφημα λαϊκά περιοδικά (ΘΗΣΑΥΡΟΣ, ΡΟΜΑΝΤΖΟ κ.τ.λ.) πουλούσαν 300 χιλ. φύλλα το καθένα και διαβάζονταν από εκατομμύρια

αναγνώστες στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

Βέβαια σχεδόν ταυτόχρονα ξεπετάχτηκαν κι άλλα νεώτερα μεγαθήρια, όπως ο Μποστ, ο Β. Χριστοδούλου, ο Κ. Μητρόπουλος, ο ΚΥΡ, ο Ηλ. Σκουλάς, ο ΒΑΣ, ο Σ. Ορνεράκης, ο Αντ. Καλαμάρας, ο Κ. Βλάχος, ο Στάθης, Γ. Ιωάννου και άλλοι νεώτεροι... Αλλά δυστυχώς ο χώρος δεν μας παίρνει να μιλήσουμε και γι' αυτούς. Ελπίζω να τα πούμε σ' ένα προσεχές αφιέρωμα.

Στον «Ριζοσπάστη» και ειδικά στον «Ρίζο» της Δευτέρας συνεργάζονται οι καλύτεροι σκίτσογράφοι. Οι περισσότεροι, βέβαια, με ψευδώνυμο, για ευνοήτους λόγους. Για κάποιους στάθηκε και αφετηρία. Ήταν δηλαδή το πρώτο βήμα, όπως ο Κ. Μητρόπουλος.

Τα «Κλασσικά Εικονογραφημένα» σαγήνευσαν τη φαντασία μιας γενιάς. Στα θαυμάσια αυτά κόμικ, συνεργάζονται ο Μποστ, ο Βασ. Ζήσης, ο Παύλος Βαλασάκης και ο χαράκτης Κ. Γραμματόπουλος. Στον ίδιο εκδοτικό οίκο, την «Ατλαντίδα», κυκλοφορεί τα εικονογραφημένα του και ο Φ. Δημητριάδης.

Το σκίτσο μετά τον Πόλεμο

Από τον «Θησαυρό» και το «Ρομάντζο» στα κόμικ

Του **Ηλία Ταμπακά**

Διευθυντή του Κέντρου Στίτσου Δήμου Αθηναίων

ΕΙΝΑΙ παράδοξο αλλά ο εμφύλιος και τα δύσκολα χρόνια που ακολούθησαν ήταν μια χρυσή δεκαετία για τη γελοιογραφία, το κόμικ, για το σκίτσο γενικά.

Παρουσιάζεται έκρηξη σκίτσων στην πληθώρα σατιρικών εντύπων και στις εφημερίδες. Ο «Ριζοσπάστης» συνεργάζεται με τους επιφανέστερους σκίτσογράφους, που υπέγραφαν με ψευδώνυμο για ευνοήτους λόγους. Αν στα πεδία των μαχών νίκησε η Δεξιά, στη γελοιογραφία φαίνεται να νίκησε η Αριστερά.

Στα οικογενειακά περιοδικά, με κυριότερα τον «Θησαυρό» και το «Ρομάντζο», αναπτύσσεται η κοινωνική γελοιογραφία από νέους σκίτσογράφους, όπως ο καταπληκτικός Αρχέλαος (Αρχέλαος Αντώνη-Βαρσός) με το άμεσο πηγαίο ρωμαί-

κο χιούμορ, που βρήκε πολλούς μιμητές και στον οποίο αφήνουμε να μας πει ο ίδιος περισσότερα για τους γελοιογράφους και αυτής της περιόδου στο άρθρο του. Ενδεικτικά αναφέρουμε τους Βασίλη Χριστοδούλου, Παύλο Παυλίδη, Μιχάλη Γάλλια, Αντώνη Θεοφιλόπουλο, Μιχάλη Νικολινάκο και τον πολύπλευρο Σταμάτη Πολενάκη που δημιουργεί και την πρώτη ελληνική ταινία κινουμένων σχεδίων.

Ανθεί και το κόμικ σε εφημερίδες, περιοδικά και παιδικά περιοδικά (με κυριότερο το «Ελληνόπουλο») από τους Θέμο Ανδρεόπουλο, Μποστ (Μέντη Μποσταντζόγλου), Ντόρη Παπαγεωργίου, Βύρωνα Απτόσογλου, Σπυριδώνος κ.λπ. Στη σειρά-σταθμό «Κλασσικά Εικονογραφημένα» εκδίδονται αριστουργηματικά κόμικ των Μποστ, Βασίλη Ζήση, Παύλου Βαλασάκη και του χαράκτη Κώστα Γραμματικόπουλου.

Η «Βραδυνή» (15 Μαΐου 1957)

Στα οικογενειακά περιοδικά, όπως ο «Θησαυρός» και το «Ρομάντζο», φωντώνει η κοινωνική γελοιογραφία. Ο Αρχέλαος με τον Β. Χριστοδούλου ήταν το πιο αγαπημένο γελοιογραφικό ζευγάρι. Τους είπαν και «Ντούο γελοιογράφοι». Είναι η χρυσή εποχή των περιοδικών. Οι πωλήσεις ξεπερνούν τις διακόσιες χιλιάδες. Αν τριπλασιάσουμε τους αναγνώστες, αφού το περιοδικό δανειζόταν από σπίτι σε σπίτι, διασκέδαζαν τη μισή Ελλάδα. Ο καθένας μετράει για τον εαυτό του σήμερα, πάνω από εκατό χιλιάδες γελοιογραφίες.

Τέλος δεκαετίας του '50 μέχρι τη δικτατορία

Ο Φωκίων Δημητριάδης, που από τον μεσοπόλεμο βρίσκεται στο προσκήνιο, αυτή την περίοδο φτάνει στον κορυφαίο της δόξας του. Οι γελοιογραφίες του στο πρωτοσέλιδο του «Βήματος» έχουν τεράστια απήχηση στην κοινή γνώμη και επιρροή στην πολιτική.

Σε μια Ελλάδα με χαμένη αθωότητα σε κατάσταση «ανάπτυξης» και με υψηλότερο επίπεδο μόρφωσης αναπτύσσεται η νέα γενιά σκιτογράφων: ο οξυδερκής Κώστας Μητρόπουλος, ο συνειδητά ναίφ και «ανορθόγραφος» Μποστ, ο ποιητής του σκίτσου Μίνως Αργυράκης, ο αφοπλιστικά «απλός» ΚΥΡ (Γιάννης Κυριακόπουλος), όπως και οι Κώστας Βλάχος, Ηλίας Σκουλάς, ΛΟΓΟ (Γιάννης Λογοθέτης), ΒΑΣ (Βασίλης Μητρόπουλος), Νίκος Μαρουλάκης, Βαγγέλης Παυλίδης και με πιο εικαστική διάθεση οι Αλέξης Κυριτσόπουλος και Αντώνης Κυριακούλης. Είναι και άλλοι που δεν συνέχισαν στο σκίτσο, όπως οι Βασίλης Αλεξάκης, Φώτης Γεωργουλάκης, Παπαναγόπουλος, Δημοσθένης Σκουλάκης κ.λπ.

Κατά τη διάρκεια της κωμικοτραγικής χούντας όλοι οι πολιτικοί γελοιογράφοι έβρισκαν τεχνάσματα, παρά τη σκληρή λογοκρισία, να αντισταθούν όπως π.χ. με τον λυράρη του Βασίλη Χριστούλου στη «Βραδυνή» και το σπαρταριστό κόμικ Οδύσεια του ΚΥΡ στις «Εικόνες».

ΟΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΤΟΥ ΠΙΠΗ ΠΑΠΙΑ

Ο Πίπη Πάπιας του Πολενάκη που δημοσιευόταν για χρόνια στο «Ρομάντζο» (5 Ιουλίου 1949).

Ο Κυρ, με τον «Αγνωστο Τρωικό Πόλεμο» που δημοσιευόταν σε συνέχειες στα «Επίκαιρα», άφησε εποχή.

Μεταπολίτευση και αλλαγή

Στη μεταπολίτευση προστίθεται η νέα γενιά πολιτικών γελοιογράφων όπως ο «αιχμηρός» Γιάννης Ιωάννου με τεράστια απήχηση, ο Γιάννης Καλαϊτζής, ο μοναδικός με την ίδια επιτυχία και στο αφηγημα-

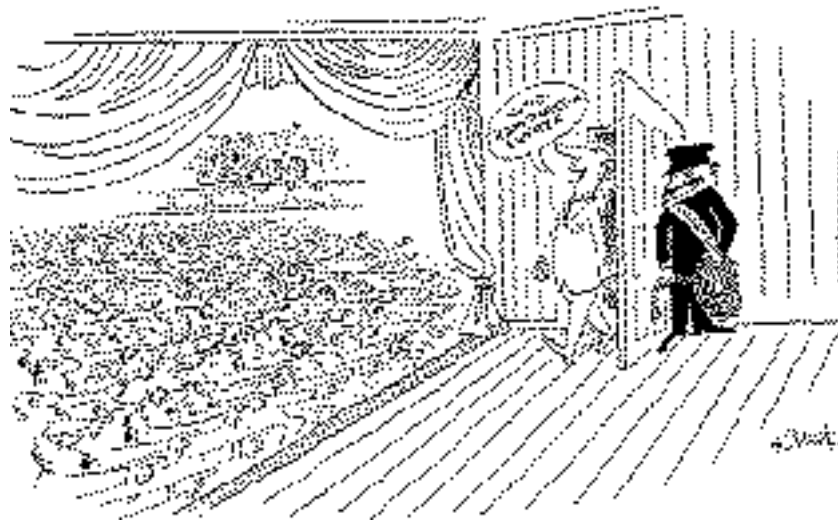
τικό κόμικ, ο Αντώνης Καλαμάρας, ο καταπληκτικός πορτραίτιστας Σπύρος Ορνεράκης, ο προπομπός της επόμενης γενιάς ΣΤΑΘΗΣ (Στάθης Σταυρακόπουλος) κ.λπ.

Το 1981 έρχεται Αλλαγή και στους, χωριστούς πια, χώρους του σκίτσου. Στην πολιτική γελοιογραφία, φύσει αντιπολιτευτική, γιατί

ύστερα από δεκαετίες υπάρχει μια μη δεξιά κυβέρνηση. Γιατί μετά την «Κολούμπρα» και το «Μαμούθ», το 1981 εκδίδεται το περιοδικό κόμικ για ενήλικες «Βαβέλ» που θα ανοίξει νέους δρόμους στο ελληνικό κόμικ.

Γιατί ο κύκλος που άνοιξε μετά 23 χρόνια χωρίς κινούμενο σχέδιο με το Τσουφ του Θόδωρου Μαραγκού θα κλείσει γύρω στο 1981 με τον Κύκλο του Ιορδάνη Ανανιάδη, με κάμψη της ετήσιας παραγωγής και στροφή στη διαφήμιση.

Σημείωση. Σε μια τηλεγραφική σχεδόν παρουσίαση της σύγχρονης ιστορίας του ελληνικού σκίτσου είναι αναπόφευκτο να υπάσχον ελλείψεις. Ζητείται κατανόηση.

Ο οξυδερκής Κ. Μητρόπουλος, με αυτό το σκίτσο στάθηκε προφητικός για τη δικτατορία που έφτανε. Δημοσιεύτηκε στον «Ταχυδρόμο» δύο χρόνια πριν από το απριλιανό πραξικόπημα του '67.

Λίγα γνωρίζουμε για την ιστορία του σκίτσου στην Ελλάδα. Απαιτείται μελέτη, όμως σε κάθε σπουδή προηγείται η συλλογή στοιχείων. Το νεοσυσταθέν Κέντρο Σκίτσου στοχεύει στη διάσωση αυτής της πλούσιας κληρονομιάς και ζητεί τη συνδρομή των απογόνων και κληρονόμων, όσων σκισσογράφων δεν χαμογελούν πια ανάμεσά μας. Ευπρόσδεκτη κάθε είδους πληροφορία, σκίτσα, έντυπα, ακόμα και μνήμες. Κέντρο Σκίτσου Δήμου Αθηναίων, Κ. Παλαιολόγου 8, 104 38 Αθήνα.

Μεταπολεμικά «χαμόγελα»

Η άνθηση των οικογενειακών περιοδικών
φέρει νέα πρόσωπα στη γελοιογραφία

ΑΠΟ ΤΗΝ Κατοχή στον Εμφύλιο και από τα μεταπολεμικά χρόνια μέχρι τη Δικτατορία, νέοι γελοιογράφοι παρουσιάζονται συνεχώς στον Τύπο. Μάλιστα, στα χρόνια της Δικτατορίας έχουμε τη συνάντηση τριών γενιών. Ακατάβλητοι οι πρόδρομοι εξακολουθούν να δίνουν το «παρών», δίπλα στους μεταπολεμικούς που φτάνουν στην ακμή τους, ενώ οι νεώτεροι αναζητούν το προσωπικό τους ύφος. Την ίδια εποχή γίνονται εμφανέστερες στο σκίτσο οι ξένες επιδράσεις. Ταυτόχρονα, σε εφημερίδες και περιοδικά, αρχίζει να διαχωρίζεται η πολιτική από την κοινωνική γελοιογραφία και οι σκιτσογράφοι, ανάλογα και με το ταμπεραμέντο τους, κατά κάποιο τρόπο ειδικεύονται.

Μακρὺς ο κατάλογος, καθώς η σάτιρα εκτυλίσσεται πλέον χωρίς απαγορεύσεις, όλο και τολμηρότερη.

Μανώλης Αναστόπουλος

«Γεννήθηκα στην Αθήνα, τον Δεκέμβρη του 1928. Ο πατέρας μου είχε εστιατόριο, και, σ' ένα περιβάλλον από βαρέλια και ρετσίνα... γαλουχήθηκα με τις αρχές του... «Κόμματος των Βαρελοφρόνων», μονολότι οι σχέσεις μου με τη ρετσίνα παρέμειναν, αν όχι εχθρικές, τουλάχιστον... απλώς φιλικές. Φοίτησα στα θρανία του Βαρβακείου. Συνέχισα να κάνω σκίτσα και ομολογώ, δεν μετάνιωσα, γιατί αμφιβάλω αν υπάρχει επάγγελμα πιο γουστοδόζικο απ' αυτό. Όσο για τη γελοιογραφία, πέραν των αξιώσεων τέχνης, έχει ένα και μόνο σκοπό: Να κάνει τον αναγνώστη να ξεκαρδιστεί στα γέλια. Οποιοδήποτε συμβάν της καθημερινής ζωής, όσο σοβαρό κι αν είναι, έχει σπέρματα γελοιογραφικής... επεξεργασίας. Θάλεγα ότι όσο... σοβαρότερο είναι, τόσο γελοιογραφικότερα μας... σκανδαλίζει!»

Μίνως Αργυράκης

Ερχεται στον κόσμο στη Σμύρνη, δύο χρόνια πριν την Καταστροφή. Γιος εύπορου τραπεζίτη, ζει τη σφαγή του πατέρα του, τη φυγή και την προσφυγιά. Από μια καλή τύχη, φοιτά στο Κολλέγιο Αθηνών. Πέραν από την Ανωτάτη Εμπορική, αλλά απορρίπτεται, ευτυχώς γι' αυτόν, δις, από τη Σχολή Καλών Τεχνών. Μαθητεύει δίπλα στον Τσαρούχη και βγαίνει ΕΠΟΝίτης στο βουνό για να ζωγραφίσει καρικατούρες, εμπνευσμένες από τον Θεόφιλο. Πρώτη συμμετοχή

σε Πανελλήνια Εκθεση το 1948. Αργότερα θα γίνει κυνηγός, ανά τον κόσμο της περιπέτειας, και θα το επιβεβαιώσει με τέσσερους γάμους.

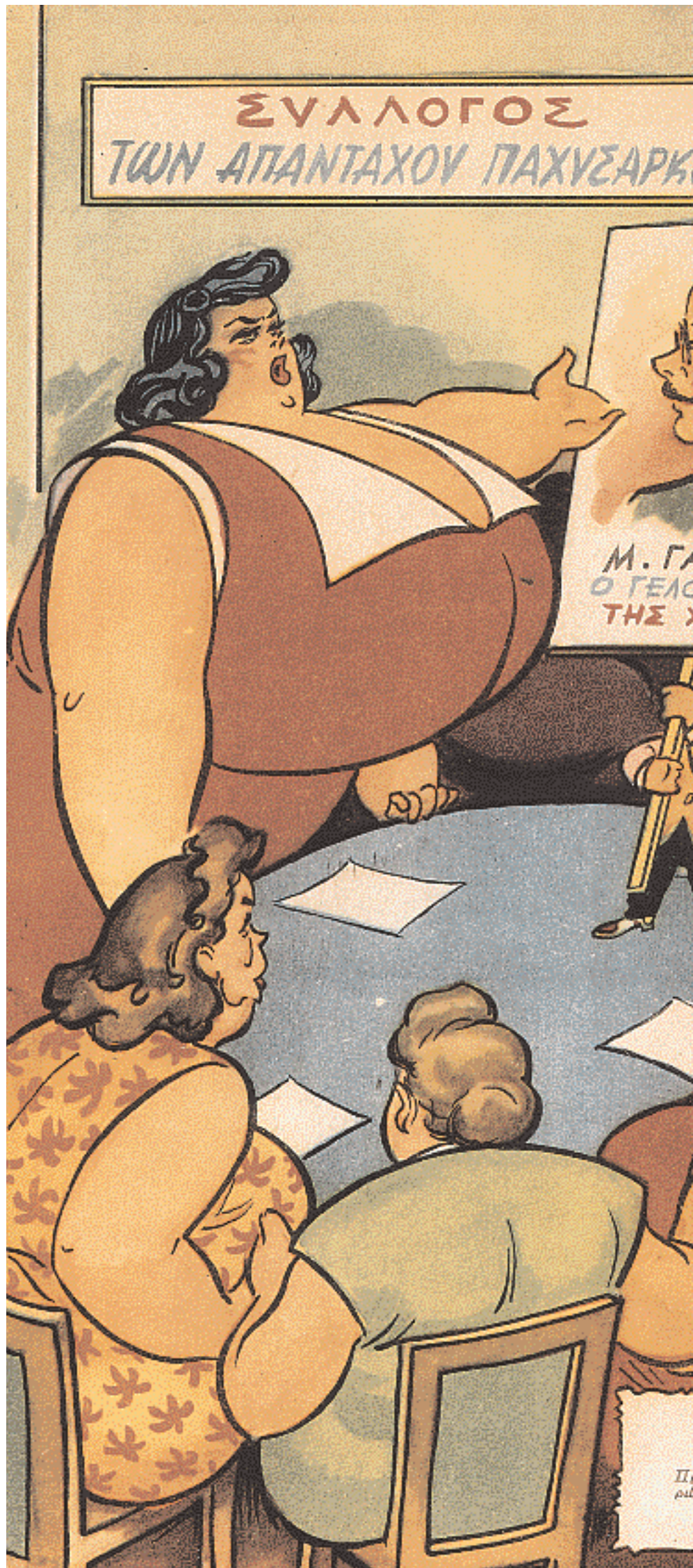
Πολυτάλαντος: ποιητής και σκιτσογράφος, ηθοποιός και σκηνογράφος, ανάμεσα σε άλλα και τα σκηνικά της «Οδού ονείρων». Ζωγράφος με ατομικές εκθέσεις, εντός και εκτός, χρεώνεται και για το πρώτο χάπενινγκ. Σκιτσογράφος με διεθνή αναγνώριση, κινείται ανάμεσα στη σάτιρα και το ονειρώδες. Φτιάνει πρωτοσέλιδα σκίτσα στην ΑΥΓΗ, μετά στην «Ελευθερία», όμως εύκολα αγανακτεί. Επαναστατημένος με τον ελληνικό «βυζαντινισμό», κάθε τόσο ετοιμάζει τις βαλίτσες του. «Πληρωμένος δολοφόνος» της ασκήμιας, αμύνεται με σκίτσα, εύγλωττα αν και χωρίς λεζάντες. Και οι γοργόνες του μάλλον ευφραίνουν παρά φαιδρύνουν.

Αρχέλαος

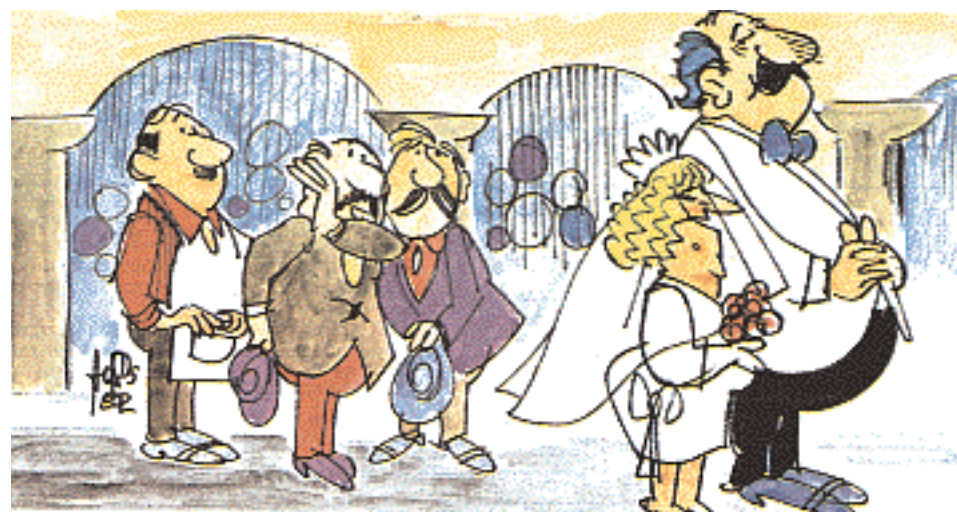
«Είμαι από τη Θεσσαλονίκη. Γεννήθηκα το 1921. Πέρασα όλα μου τα παιδικά χρόνια εκεί, πηγαίνοντας στο σχολείο, μουτζουρώνοντας ό,τι χαρτιά εύρισκε και τρώγοντας γι' αυτό ξύλο από τη χήρα μάνα μου, που έφτυνε αίμα για να με σπουδάσω. Το 1939 ήρθα στην Αθήνα να κάνω την τύχη μου. Ακόμα περιμένω να διοριστώ κάπου... Το πρώτο μου σκιστάκι το δημοσίευσα στην «Μακεδονία», το 1936. Επειτα δημοσίευσα μερικά σκίτσα μου και γελοιογραφίες, τον καιρό του πολέμου, εδώ, σε διάφορες εφημερίδες και περιοδικά. Μη έχοντας τι άλλο να κάνω, γράφτηκα στο πανεπιστήμιο για να σπουδάσω φιλολογία. Μα τα παράτησα πολύ γρήγορα, για να γυρίσω στην μεγάλη μου αγάπη: την γελοιογραφία. Από το 1945 συνεργάζομαι σαν επαγγελματία γελοιογράφος σε αναρίθμητα έντυπα παντός είδους, που ούτε τα θυμάμαι πια».

Μέσα σ' αυτόν τον παχύ κύριο, που τελευταία αδυνάτισε, ζη ένας λεπτός κι ευγενικός άνθρωπος. Έχει άφθονες ιδέες, δυο παιδιά κι ένα μουστάκι. Ψηλοτάβανος και ευάερος. Σχεδιάζει εύκολα, μ' ένα σταθερό σχέδιο που δεν το αλλάζει με τίποτα στον κόσμο. Κάποτε ήταν σιαμαίος με τον Χριστοδούλου. Χώρισαν όμως κατόπιν εγχειρήσεως, που επέτυχε. Λένε πως είναι ζοχαδιακός. Λένε πως έχει χόμπυ τη φωτογραφία. Λένε πως είναι προγιάστρω. Λένε πως έχει τάση προς την σελιδοποίηση. Λένε πως θα καταντήσει φα-

Συνέχεια στη 18η σελίδα

Ο Μ. Γάλλιας αυτοσαρκάζεται στο οπισθόφυλλο του ΘΗΣΑΥΡΟΥ, 17 Αυγ. 1952.

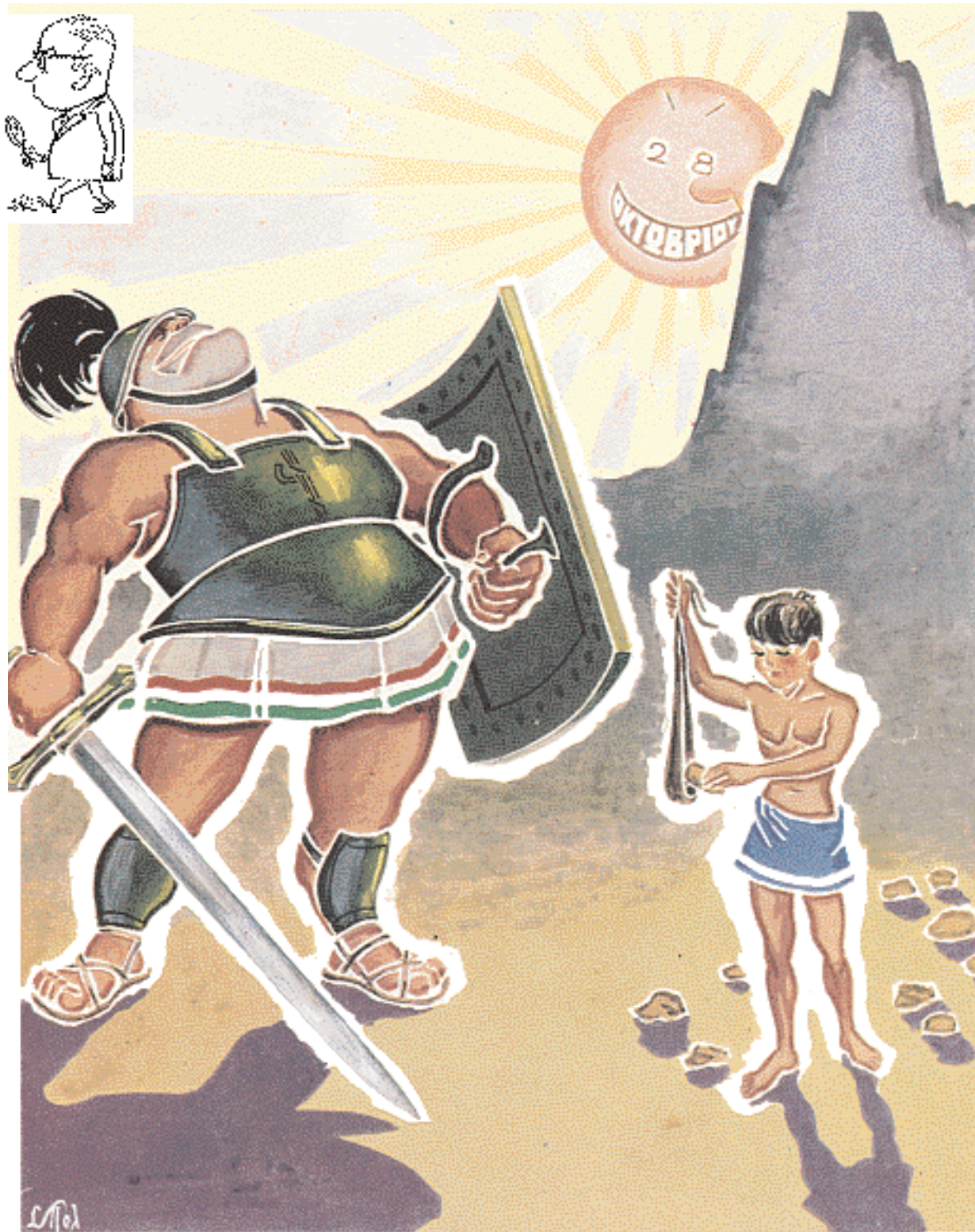
Οι Βαρελόφρονες του Αρχέλαου απ' το ΡΟΜΑΝΤΖΟ, 24 Σεπτεμβρίου 1985.

ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΒΑΡΕ-
ΛΟΦΡΟΝΩΝ

- Μιτράθε ο πράεδρος «αυ-
μα» που πέτυχε πάλι!..

του Αρχέλαου

Ἡ εἰσβολή

Δαυὶδ καὶ Γολιάθ

«Δαυὶδ καὶ Γολιάθ», του Σταμάτη Πολενάκη. Σατιρικό ξέσπασμα στα χρόνια του τελευταίου πολέμου. Ο Σταμάτης Πολενάκης, με την είσοδο των Γερμανών στην Αθήνα, φεύγει στη Σίφνο. Φιλοτεχνεί εκεί μια σειρά από 42 γελοιογραφίες. Αφού έμειναν για πολλά χρόνια στο συρτάρι του, το 1979 δωρίζει τη συλλογή στο Πολεμικό Μουσείο.

Συνέχεια από την 16η σελίδα

λακρός. Λένε πως... Δεν βαρύνεται, άστους να λένε.

Κώστας Βλάχος

Η σκιτσογραφική του καριέρα ξεκίνησε από μαθητικά και προσκοπικά περιοδικά κι έτσι μόλις αποφοίτησε από το Γυμνάσιο το 1958 ήταν «έτοιμος» γελοιογράφος. Μέχρι το 1986 εργάστηκε σε πολλά περιοδικά και εφημερίδες, σκιτσάροντας κοινωνικές και πολιτικές γελοιογραφίες. «Αθηναϊκή», «Ακρόπολις», «Βραδυνή», «Αθλητική Ηχώ», «Ελ. Κόσμος», «Ελεύθερος Τύπος», «Εθνος», «Ρομάντζο», «Πάνθεον» και «Πρώτο», είναι τα κυριότερα περιοδικά και εφημερίδες με τα οποία συνεργάστηκε όλα αυτά τα χρόνια. Παράλληλα ασχολήθηκε με την παραγωγή διαφημιστικών ταινιών, χρησιμοποιώντας την τεχνική των κινουμένων σχεδίων. Οι πιο χαρακτηριστικές από τις ταινίες αυτές ήταν η σειρά του ΠΡΟ-ΠΟ με το «Παιδί μίλησε και είπε... ΠΡΟ-ΠΟ» και τα παιδιά της Pirelli «Είναι κανόνι δεν ξεφουσκώνει», κ.λπ. Στα 1975, 1977 και 1980 διοργάνωσε τις Παγκόσμιες Εκθέσεις Γελοιογραφίας στο Αλσος Κηφισιάς, που είχαν μεγάλη επιτυχία. Σήμερα ασχολείται με την έκδοση του περιοδικού «Κηφισός» που κυκλοφορεί για δεκατέσσερα χρόνια στα βόρεια προάστια, ενώ γελοιογραφίες του δημοσιεύει επιλεκτικά σε λίγα έντυπα.

Ο ίδιος πιστεύει ότι η κοινωνική γελοιογραφία, που παίζει σημαντικό ρόλο στη σύγχρονη ζωή, έχει παραμεριστεί από τη στρατευμένη σε κομματικά συμφέροντα πολιτική γελοιογραφία, που παρά τη σπουδαιότητά της, χρησιμοποιεί το χιούμορ για να ρίχνει νερό στο «μύλο» της κομματικής αντιπαράθεσης.

(Μητρόπουλος) BAS

Ο τυχερός. Άλλοι κάνουν χρόνια και ζαμάνια να μπουνε σε μια εφημερίδα. Αυτός τις αλλάζει σαν πουκάμισο. «ΝΙΚΗ», «Ελευθερία», «ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ», «Ακρόπολις», «Εθνος», «Απογευματινή», «ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ», «ΑΔΕΣΜΕΥΤΟΣ ΤΥΠΟΣ». Αν δεν κλείναν οι μισές, θα δούλευε 48 ώρες το εικοσιτετράωρο. Ψηλόσος, λεπτόσος, ξανθόσος, γαλανόσος. Από μακριά θυμίζει τον Πωλ Νιούμαν. Από κοντά τα χαλάει όλα η μύτη του. Γι' αυτό και δεν σε πλησιάζει ποτέ. Σου μιλάει και σε χαιρετάει πάντα εκ του μακρόθεν. Σχεδιάζει απ' όλα. Και σκίτσα και εικόνες και σελίδες και γράμματα και τίτλους. Μόνο σπίτια δεν σχεδιάζει πια. Σχεδίασε κάποτε ένα και το πληρώνει ακόμα.

Μιχαήλ Γάλλιας

«Γεννήθηκα στον Πειραιά προ αμνημονεύτων χρόνων. Από τα μαθητικά μου χρόνια άρχισα να σχεδιάζω πρώτα τα βαποράκια του λιμανιού (και πίστεψα πως είχα ταλέντο καπετάνιου) και μετά έκανα γελοιογραφίες των καθηγητών μου. Μετά τις γυμνασιακές μου σπουδές έδωσα επιτυχείς εξετάσεις στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών. Την εποχή αυτή των σπουδών μου άρχι-

σα να πουλώ τις μουτζουρογραφίες μου στις αθηναϊκές εφημερίδες. Το πρώτο μου σκίτσο εδημοσιεύθη στην εφημερίδα «Αλλαγή» του Παγκάλου και παρουσίαζε τον Ελευθ. Βενιζέλον κρεμασμένον σε αγχόνη (κατ' επιταγήν και προς αίσχος μου). Εκτοτε εδούλεψα επαγγελματικά στις εφημερίδες «Ακρόπολις», «Ελευθερία», «Πρωινή», «Κήρυξ» και σε πλείστα όσα περιοδικά. Τώρα πια, ο Θεός ας με κρίνη».

ΚΥΡ

Γεννήθηκα στην Ελλάδα από Έλληνες γονείς και σπούδασα στο «Ελληνόφωνο Εξατάξιο Δημοτικό Σχολείο Νέας Σμύρνης» με μεταπτυχιακές σπουδές στο Γυμνάσιο. Υπηρέτησα στον ελληνικό στρατό επί δύο συνεχή χρόνια και μετά την αποστράτευσή μου δήλωσα «τρελός» και πήρα απαλλαγή απ' το Πανεπιστήμιο και το Πολυτεχνείο. Εργάστηκα ως γελοιογράφος (επ' αμοιβή) σε διάφορα έντυπα, εξέδωσα 22 λευκώματα, και τώρα ένα «Αλμπουμ» που περιλαμβάνει ανθολογία σκίτσων απ' την τριαντάχρονη εργασία μου, αποκλείοντας τα πολιτικά σκίτσα της επικαιρότητας.

Εχω νοσηλευθεί δύο φορές σε κρατικό νοσοκομείο.

Είμαι καπνιστής και μέλος της ΕΣΗΕΑ.

Τώρα για την περίπτωση θυμάμαι και το εξής: «Γιατί δεν κόβεις το όνομά σου; Το ΚΥΡ δεν σου φτάνει;», μου είπε στην πρώτη μας συνάντηση η Ελένη Βλάχου. Μου έφτανε και μου περισσεύει! Ετσι από Κυριακόπουλος έγινα ο ΚΥΡ. Νονά μου λοιπόν η Ελένη Βλάχου.

ΛΟΓΟ (Γιάννης Λογοθέτης)

Ο ΛΟΓΟ, ο πιο μοντέρνος μας γελοιογράφος και ο πιο άτυχος. Έχει γεννηθεί νωρίς. Σκιτσάει για έντυπα που θα βγουν το 1999. Για αρχισυντάκτες του 2000. Για αναγνώστες του 2010. Το κακό είναι πως είμαστε ακόμα στο 1995. Και τα χρόνια περνάνε αργά. Πού θα πάει όμως! Θα 'ρθει το 1999, το 2000, το 2010 και το 2015. Και τότε τα λέμε. Οι συνάδελφοί του ζουν με την ελπίδα πως το 2050 θα 'ναι ξεπερασμένος. Πού να ξέρει κανείς όμως! Η ιστορία γράφεται μετά. Το 3000 θα ξέρουμε.

Κώστας Μητρόπουλος

«...Από τα 18 μου μέχρι τα 28 τραβολογιόμουνα με την ΕΠΟΝ και ξέρω από μαράζι. Να θέλεις να φτιάξεις τον κόσμο και αυτός να μη θέλει να φτιάξει με τίποτα!.. Μα ο άνθρωπος όπως ξέρετε είναι θνητός. Τα χρονικά του περιθώρια δεν είναι μεγάλα. Ετσι και φτάσεις στα 30 και δεν έχεις αποφασίσει τι θα κάνεις, σε πιάνει πανικός και ορμάς στην πρώτη τυχαία απασχόληση. Αυτό έπαθα κι εγώ στα 35 μου. Μετά, όμως, μου άρεσε... Το κακό όμως με μένα είναι ότι δεν επηρεάζομαι από γελοιογράφους, αλλά από άλλα είδη. Μέχρι το 1960 με επηρέαζαν οι μαρξιστές. Μετά,

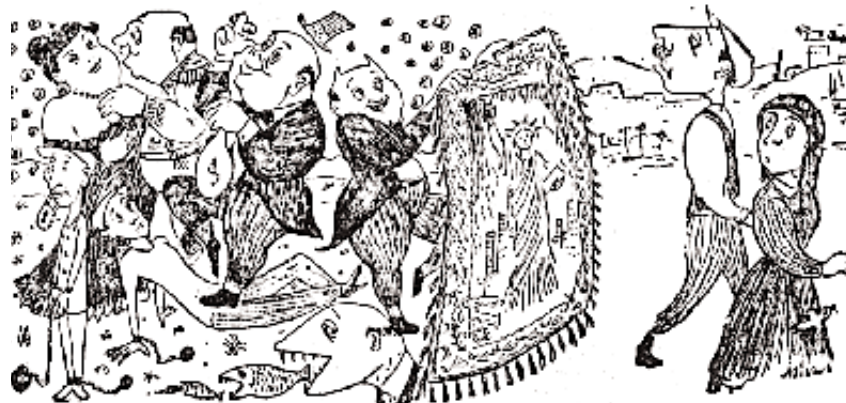
Συνέχεια στη ν 20ή σελίδα

— Δύο φορές κι εσύ κλάμα με πιάς, κλάμα! Δύο φορές κλάμα ή πλάμα! Σας βάλας προτού κλάμα... ή πλάμα σου, σέξ βόζο! Αν σου είχα... σ' είχα πιάσει! (Τού κ. Μ. Αναστόπουλου)

Μανώλης Αναστόπουλος. Σκίτσο από το ΡΟΜΑΝΤΖΟ, 20 Δεκεμβρίου 1949.

Πιασ' απ' το «Βαλκούλινα Παραίτησμο»

Μια από τις πρώτες γελοιογραφίες του Μ. Αργυράκη στην ΑΥΓΗ, 26 Οκτωβρίου 1952. Αριστερά: Ο Μίνως Αργυράκης, απόφοιτος, κάνει την πρώτη βουτιά στην κοινωνία.

BAS όπως τον είδε ο Γάλλος γελοιογράφος PLANTY.

ΚΥΡ

Χαρίς Λόγος

Ο ΚΥΡ, έτσι τον είδε ο Μίνως Αργυράκης.

Ο Μποστ παίζει σε πολλές περιοχές. Εδώ παίζει το ζωγάφο, και όχι το γελοιογράφο. Δεξιά όπως είδε μόνος του τον εαυτό του.

Ο ΛΟΓΟ τραγουδοποιός και όχι γελοιογράφος, έτσι τον είδε ο Ορνερράκης.

Συνέχεια από την 18η σελίδα

και μέχρι το 1970, οι αναθεωρητικοί. Το διάστημα 1970-1980 οι μεταφυσικοί και τα τελευταία χρόνια τη βρισκω με τους παραψυχολόγους. Στο μέλλον δεν ξέρω τι θα μου προκύψει!»

Δευτέρα - Τετάρτη - Παρασκευή είναι χαρούμενος. Τρίτη - Πέμπτη - Σάββατο είναι πολύ χαρούμενος. Την Κυριακή είναι πάρα πολύ χαρούμενος. Κανείς δεν ξέρει γιατί. Ούτε ο ίδιος. Θέμα ορμονών ίσως. Γελάει με το τίποτα. Δηλαδή, και με τα σκίτσα του. Σχεδιάζει γρήγορα, τρώει γρήγορα, μιλάει γρήγορα, περπατάει γρήγορα. Ο φόβος του είναι μήπως πάθει τίποτα τώρα γρήγορα. Το αντιπαύεται όμως γρήγορα. Πάσχει από ονοματεπωνυμική ηλιθιότητα. Ενα ολόκληρο απόγευμα αποκαλούσε τον Τσαρούχη, Μόραλη. Και μια σειρά διαφημιστικών σκίτσων που παράγγειλε ο Μπακάκος, τα πλήρωσε ο Μαρινόπουλος. Βρίθει ελαττωμάτων. Νομίζει όμως πως δεν φαίνονται. Γι' αυτό και Δευτέρα - Τετάρτη - Παρασκευή είναι χαρούμενος. Τρίτη - Πέμπτη κ.λπ. κ.λπ.

ΜΠΟΣΤ

Το παράπονό μου με τον Μποστ είναι ότι ποτέ δεν μπόρεσα στο ποδοσφαιρικό γήπεδο του Χιούμορ να τον μαρκάρω.

Πάντα μου διολίσθαινε σαν δραχμή.

Πάνω που έμαθα να εικονογραφώ όπως ο Μποστ, αυτός πέρασε στη Γελοιογραφία. Μόλις ψιλόμαθα τη Γελοιογραφία και είπα: του μπαίνω! όρμησε στο Ευθυμογράφημα. Εκεί που άρχισα να στρώνω γραπτά με κάποια πλάκα μου βγήκε θεατρικός Συγγραφέας. Και τη στιγμή που άρχισε να ωριμάζει μέσα μου το πρώτο μονόπρακτο, μου ξέφυγε στη Ζωγραφική!

Σκιτσογράφος λοιπόν, Γελοιογράφος, Ευθυμογράφος, Θεατρογράφος, Επιθεωρησιογράφος, Ζωγράφος πάντα Ανορθογράφος και μετά τι;

Χορογράφος; Συμβολαιογράφος; Με τον Μποστ τα πάντα είναι πιθανά!

Σκέπτομαι την απόγνωση των εφοριακών, των αισθητικών, των κριτικών μπροστά σ' αυτό το φαινόμενο. Πού τον τοποθετείς; ως τι τον φορολόγεις; πώς τον κατατάσσεις;

Εγώ προσωπικά έχω βρει μια λύση. Τον κατάταξα στην Αριστερά και ξεμπέρδεψα.

Συνοψίζοντας, είναι σαφές ότι ο πονηρός αυτός Ανατολίτης έχει σφραγίσει την εποχή μας με το χιούμορ του. Το πόσο ζόρικο πράγμα είναι να το πετύχεις αυτό, ένας Θεός μόνο ξέρει.

Και το ξέρει καλά γιατί ποτέ δεν δοκίμασε να κάνει αστεία. Απλώς δημιούργησε ένα Σύμπαν. Οπου και μας πέταξε με τις Κυβερνήσεις μας, τις Τεχνολογίες μας και τους πληθωρισμούς μας. Μόνους κι έρημους, αλλά τότε - τότε και μ' έναν Μποστ. Ευτυχώς!...

Ελλη Σολομωνίδη -Μπαλάνου

Τη φράση «σκίτσο Ελλης Σολομωνίδη Μπαλάνου», την έχουμε συνη-

θίσει στην «Καθημερινή» μας καθημερινότητα, τώρα και 33 χρόνια!

Πρωτοάρχισαν να δημοσιεύονται τα θεατρικά σκίτσα της, χάρις στο διεισδυτικό βλέμμα της κ. Ελένης Βλάχου: στην πρωτοεμφανιζόμενη «Μεσημβρινή», κατόπιν στις «Εικόνες» και τέλος μέχρι και σήμερα στην «Καθημερινή».

Άρχισε με θεατρικές παραστάσεις όπου το σκίτσο της συνόδευε τη θεατρική κριτική των Αλέξη Διαμαντόπουλου, Στάθη Δρομάζου, Τάσου Λιγνάδη, Γ. Βαρβέρη και Σπύρου Παγιατάκη -σήμερα- και τη μουσική κριτική αργότερα των Μανόλη Σκουλούδη, Γ. Λεωτσάκου, Καίτης Ρωμανού, Αλέκας Συμεωνίδου, Κατερίνας Σχινά, χωρίς βεβαίως να παραλείψει και τις χορευτικές παραστάσεις στις στήλες της Ρένας Αγγουρίδου και του Ανδρέα Ρικάκη σήμερα. Όμως δεν στάθηκε μόνο σ' αυτά: θέματα επικαιρότητας και ποικίλων καλλιτεχνικών εκδηλώσεων, πορτρέτα προσωπικοτήτων και γεγονότα του «Σημειωματαρίου» της Ελένης Μπίστικα, όλα πέρασαν και περνούν από το πενάκι της.

Το 1980, όταν ξανάνοιξε η «ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ» με τον Τάκη Λαμπρία πια, ζωγράφιζε παράλληλα, και εκεί, στις στήλες των Ελένης Βαροπούλου, Στέφανου Βασιλειάδη και Τάσου Λιγνάδη. Το 1988 συγκέντρωσε τα σκίτσα της σ' ένα μεγάλο λεύκωμα με τον τίτλο «30 ΧΡΟΝΙΑ ΣΚΙΤΣΑ - Θέατρο, Μουσική, Χορός» (έκδοση Λούση Μπρατζιώτη).

Το βιβλίο αυτό, που δεν είναι απλώς ένα λεύκωμα αλλά και ένα χρονικό των παραστάσεων και δρώμενων στην Αθήνα της τελευταίας 30ετίας, προλογίζουν οι Ελένη Βλάχου, Μάριος Πλωρίτης, Γιάννης Τσαρούχης.

Η Ελλη Σολομωνίδη - Μπαλάνου έχει εργαστεί επίσης ως σκηνογράφος και ενδυματολόγος σε πολλά θέατρα και στη Λυρική Σκηνή. Επίσης, έχει εικονογραφήσει πολλά βιβλία.

Με το πολιτικό σκίτσο δεν ασχολήθηκε ποτέ, εν αντιθέσει προς όλους τους συναδέλφους της σκιτσογράφους, πράγμα που την καθιστά μοναδική, εκ των πραγμάτων, στην ειδικότητά της, μη έχοντας και κανένα άλλο προηγούμενο στα ελληνικά σύγχρονα δεδομένα. Υπήρξαν παλαιότερα πολλοί αξιολόγοι καλλιτεχνες που ασχολήθηκαν με το θεατρικό σκίτσο στις θεατρικές στήλες των εφημερίδων (Θ. Αννινός, Φ. Δημητριάδης, Ε. Τερζόπουλος, Κίμων Λάσκαρης) όμως κανείς τους δεν λειτούργησε τόσο συστηματικά και ανελλιπώς όσο η Ελλη Σολομωνίδη.

Πάντα λέει: Την εξέλιξή τους στο σκίτσο την οφείλει πρωτίστως στην ατέρμονα «Καθημερινή» της ενασχόληση.

Σταμάτης Πολενάκης

«Γεννήθηκα στην Αθήνα σε ηλικία μηδέν ετών, το 1900. (Εδώ παρακαλείται ο τυπογράφος να γράψω εκ λάθους 1928). Μετά το γυμνάσιο γράφτηκα στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών, απ' όπου απεφοίτησα με το δίπλωμα του ζωγράφου και δεν μου χρειάζεται καθόλου. Αμέσως επιδόθηκα στη δια-

Του Κώστα Βλάχου.

φημιστική μακέτα και στη γελοιογραφία, συνεργασθείς με όλες τις μεγάλες διαφημιστικές εταιρείες, καθώς και με πλείστες εφημερίδες και περιοδικά, τα περισσότερα εκ των οποίων έκλεισαν. (Δεν είναι εξακριβωμένο αν έκλεισαν εξαιτίας μου). Αργότερα επιδόθηκα αποτελεσματικά στις ταινίες κινουμένων σχεδίων, γιατί δεν χώνευα τον Ντίσνεϋ και αποφάσισα να τον κλείσω. Μέχρι τώρα έχω κατασκευάσει τέτοιες ταινίες συνολικού μήκους

περί τις δέκα χιλιάδες μέτρα. Κάθε μέτρο και μια κραυγή αγανακτισέως των θεατών.

Είμαι μέλος του Καλλιτεχνικού Επιμελητηρίου, της Ενώσεως Συντακτών Αθηναϊκού Τύπου και της Εταιρείας Ελλήνων Ευθυμογράφων. Απεβίωσα την... με συγχωρήτε... ζω ακόμα».

Ανταγωνιστής του Ντίσνεϋ και μπαμπάς της Μαφίας. Θα χτυπούσε καίρια τον Γουόλτ αλλά ο Αμερικανός διεσώθη ως εκ θαύματος απο-

Γελοιογραφίες - γελοιογράφοι

Μερικές παρατηρήσεις για τις αρχές της γελοιογραφικής δημιουργίας

Του Πέτρου Μαρτινίδη

Καθηγητή της Λοχειοτεχνικής Σχολής στο Α.Π.Θ.

Το γέλιο ψόφησε, το γέλιο θα ζήσει, το γέλιο φόρεσε το νυφικό του και στόλισε με ανεμώνες τα μαλλιά του, μα ο μακρὺς μολυβένιος πέπλος το κρατάει ακίνητο και το πλακώνει και η ουρά του μπλέκεται και σπάει και θρυμματίζει τις κροστάλλινες κούπες που γεμάτες με λουλούδια είναι ακουμπημένες χάρμω τόσο απαλά στο πέρασμά του...

Π. Πικάσο: Τα τέσσερα κοριτσάκια (θεατρικό, μετάφρ. Α. Εμπειρικού)

ΑΡΧΙΖΟΥΜΕ παραβλέποντας τους μηχανισμούς που καθοδηγούν τα όνειρα του κόσμου και καταλήγουμε παραπονούμενοι επειδή τα όνειρα δεν κυβερνούν τον κόσμο! Σ' αυτό το ρομαντικό παράπονο ισχυροί παρηγορητές αποδεικνύονται, συχνά, οι γελοιογραφίες και η μουσική.

Κατά μια έννοια η γελοιογραφία βρίσκεται στους αντίποδες της μουσικής. Κάθε μελωδία υφάινεται μέσα στη διάρκεια και προκαλεί την τέρψη ή τη συγκίνηση αναπτυσσόμενη στο πεδίο του χρόνου. Κάθε γελοιογραφικό σκίτσο, αντίθετα, παρεμβαίνει ως στιγμιαία έκρηξη και προκαλεί τη θυμηδία ή την αγχολυτική ιλαρότητα αιφνιδιαζοντας το βλέμμα για μερικά δευτερόλεπτα. (Κι όπως οι πολύ καλές μουσικές απαιτούν πολύ μεγαλύτερες διάρκειες, ώστε ν' αναπτύξουν την πολυθεματικότητά τους ή τις παραλλαγές ενός θέματος, έτσι και οι πολύ καλές γελοιογραφίες συμπυκνώνουν στο έπακρο την ευτράπελη σοφία τους σε λιτές γραμμές και στην ευστοχία της prima facie).

Γελοιογραφική επιδεξιότητα

«Ποιος θα το πίστευε, αν δεν το είχε δοκιμάσει, ότι είναι τόσο δύσκολο να ζωγραφίσεις ένα πρόσωπο γελαστό, χωρίς να μοιάζει ότι κλαίει αντί να φαίνεται χαρούμενο;», διερωτάτο ο L. B. Alberti στο: Περί ζωγραφικής (μετάφρ. Μ. Λαμπράκη-Πλάκα), βιβλίο β' σελ. 128). Κι ακόμη πιο δύσκολο γίνεται το ίδιο επίτευγμα εάν δεν εφαρμόζει κανείς ένα επιμελή χρωστήρα ώστε, όπως συμπληρώνει ο Alberti, οι λεπτομερείς απεικονίσεις των χαρακτηριστικών «με μόχθο και φροντίδα... να συνάδουν εκφραστικά με το γέλιο ή με το κλάμα». Στη λιτότητά της, λοιπόν, η γελοιογραφική επιδεξιότητα υπερβαίνει τις επιμέλειες της κλασικής ζωγραφικής. Αλλά κι αντίθετα από την κλασική ζωγραφική, που θέλει τον Απελλή, φερ' ειπείν, να ζωγραφίζει τον Αντίγονο προφίλ για να μη φαίνεται ότι ήταν μονόφθαλμος, ή άλλους ζωγράφους να παριστάνουν τον Περικλή πάντα με περικεφαλαία για να κρύβεται το «μα-

Ο Αρκάς με τ' ακόλαστα «ζώα» του που αποκαλύπτουν τις κτηνώδεις συμπεριφορές των ανθρώπων. Απόσπασμα από τις «Χαμηλές πτήσεις» που δημοσιεύονται στο «Εψιλον» της «Ελευθεροτυπίας».

κρουλό και δύσμορφο» κεφάλι του, η γελοιογραφία επισημαίνει αντί να παραλείπει και τονίζει αντί να διορθώνει τα άσχημα χαρακτηριστικά.

Από καταβολής της η γελοιογραφία προτιμά να παίζει με τα σοβαρά και ν' αστειεύεται με τα δυσάρεστα, με μια βαθύτατα ανατρεπτική έφεση. Από τις ιερόσυλες συγκρίσεις ανάμεσα σε φυσιολογικές ανθρώπων και σε κεφάλια ζώων, του G. B. Della Porta ή του Annibale Carracci τον 16ο αιώνα, τ' ασεβή σκαριφήματα του Gian Lorenzo Bernini, τον 17ο

αίωνα, με τον Πάπα Ιννοκέντιο ΙΑ' σαν μυρμηγκι με Τιάρα, κ.ά., μέχρι τα σκίτσα του E.W. Kemble ή του Fitzpartik με τους ζωόμορφους προέδρους των ΗΠΑ και, φυσικά, τους εξαιρετικούς δικούς μας γελοιογράφους της μεταπολεμικής περιόδου: Φωκίωνα Δημητριάδη ή Αρχέλαο, με τους πολύπαθους ψηφοφόρους, Κ. Μητρόπουλο ή Γιάννη Ιωάννου, με τους δόλιους πολιτικούς, τον Μποστ με τη μοναδικά ορθογραφημένη καλλιγραφία του, τον Γ. Καλαϊτζή με τις επιδέξια πολυπρόσωπες γραμ-

μές του και τόσους άλλους, μέχρι τον Αρκά και τ' ακόλαστα «ζώα» του, που ως κτήνη με ανθρώπινες συμπεριφορές αποκαλύπτουν εξαισια τις κτηνώδεις συμπεριφορές των ανθρώπων.

Διανοητική ικανοποίηση

Η συναισθηματική αποφόρτιση που επιτυγχάνει μια καλή γελοιογραφία, αντιμετωπίζοντας τα πάντα μ' ελαφρότητα και θυμηδία, δεν εί-

Αριστερά: Κάποτε η γελοιογραφία αστειεύεται με τα δυσάρεστα. Όπως αυτή του Κ. Μητρόπουλου που ο εμπρηστής διαβάζει το πρωτοσέλιδο της εφημερίδας. Δεξιά: Ο Γιάννης Ιωάννου με τους δόλιους πολιτικούς.

να εκείνη της απάθειας ή της εν γένει ανεμελιάς. Όπως κι ο «δρόμος» του Εμπειρικού: «αν και από παντού περνά, δεν είναι πάντα της αμεριμνησίας ή της συνήθους συλλογής». Η ψυχική ανακούφιση την οποία προσφέρει μια καλή γελοιογραφία έγκειται περισσότερο σε μια διανοητική ικανοποίηση: στο ευλογοφανές ενός απίθανου γλωσσικού συνειρμού ή στο ευσύνοπτο ενός λογικού παιχνιδιού γενικότερα. Για παράδειγμα, οι τρεις σημαντικότεροι πολιτικοί αρχηγοί μας - Παπανδρέου, Καραμανλής και Μη-

τσotάκης - που ο ταλαντούχος νέος γελοιογράφος μας, ο Δημήτρης, συμπαράθετει κάτω από την ίδια κουβέρτα γηροκομείου (κατά τον τρόπο που τους συμπαρέθεσε πρώτος ο Γιάννης Ιωάννου) βάζοντας τον ένα να ρωτά: «Κατάλαβες τη σχέση της αναστολής με τη βίλα;», τον δεύτερο να δηλώνει: «Όχι» και τον τρίτο να λύνει το γρίφο με το σχόλιο: «Θα σου πω εγώ!.. Οσες διαρροές έχει η μεν, τόσες τουαλέτες έχει και η δε!..» (17-1-95, στο Αντί τ. 569).

Κι όπως η μουσική δουλεύει ανα-

κουφίζοντας το θυμικό με παρατεταμένες ελεύθερες ονειροπολήσεις, η γελοιογραφία δουλεύει διασκεδάζοντας το λογικό με τους μηχανισμούς των ονείρων: την αντιστροφή και την ακυρολεξία ή τις παράδοξες σημασιολογικές διολισθήσεις.

Ο Σ. Φρόνιτ έχει επαρκώς εξηγήσει (στην Ερμηνευτική των Ονείρων και στη μελέτη του για μια Παιδική Ανάμνηση του ντα Βίντσι) πως στο όνειρο «αντιστρέφεται» η επιθυμία σε απειλή, λόγου χάριν, και πως ο κοινός σε πολλές γλώσσες

χαρακτηρισμός του πέους ως πουλιού κάνει τον κόσμο να βλέπει συχνά στον ύπνο του ότι «πετάει». Οι γελοιογραφίες (όσο βέβαια και οι περισσότεροι πίνακες των σουρεαλιστών ζωγράφων, ιδίως του Rene Magritte) δεν κάνουν παρά αυτό: αντιστρέφουν ή μετακυλίουν νοήματα. Το κάνουν, όμως, στον ξύπνο και στην εξυπνάδα.

Ασεβής και ανατρεπτική

Παραδείγματα από τον Κ. Μητρόπουλο μόνο: εκείνος ο πολιτικός που ρητορεύει με στόμφο απέναντι σ' ένα ακροατήριο στριμωγμένο μέσα στην οθόνη μιας τηλεόρασης ή εκείνος ο πολυμελής θίασος που καταχειροκροτεί επί σκηνής ένα ευάριθμο και ευγενώς υποκλινόμενο κοινό, κι επίσης εκείνος ο εμπρηστής που διαβάζει στα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων: «Στις φλόγες η χώρα» και αναφωνεί: «Α, ρε Ελλάδαρα, ποτέ δεν θα σβήσεις» ή εκείνο το μωρό στο καρότσι του που εννοεί το επιφώνημα «Παπάρια!» ως «γενική επισκόπηση»!

Η καλή γελοιογραφία, το ξαναλέω, είναι εγγενώς ασεβής και ανατρεπτική. Στο έπακρο ευσύνοπτη, μ' ένα απολύτως «αττικό» στίλ ρητορείας, λύνει τους γρίφους ενός ολοένα και περισσότερο πολυπλοκοποιούμενου κόσμου με τις πιο ευθύβολες προσεγγίσεις.

Κι αν στις ανά τον κόσμο «χούντες» (στην Τουρκία, ας πούμε, ή εδώ, επί επταετίας) πολλοί γελοιογράφοι διώχθηκαν ή λογοκρίθηκαν γιατί διετάρασαν τη μονοκόμματη και δικτατορικά επιβεβλημένη αφορητή σιωπή, μπορεί και πάλι οι γελοιογραφίες να βρεθούν υπό διωγμόν καθώς τώρα πια με τη βουβή και ιλαρυντική περίσκεψη που προκαλούν, διαταράσσουν την πολυμερή και τηλεοπτικά επιβαλλόμενη αφορητή φλυαρία.

Εκθεση γελοιογραφίας στην ΕΣΗΕΑ το 1981. Την εγκαινιάζει ο πρόεδρος κ. Κ. Καραμανλής. Στη φωτογραφία διακρίνονται, από αριστερά: Κ. Βλάχος, Μιχ. Γάλλιας, ΒΑΣ, Κατ. Σχοινά, ΚΥΡ, Φ. Γεωργουλάκης, Βασ. Σκουλάς, Κ. Μητρόπουλος, Βασ. Καραλαμάρας, Αρχέλαος, Μιχ. Νικολινάκος.

Από το Α έως το Ω της σκιτσογραφίας

Η θαυμαστή άνθηση στον Τύπο σήμερα

ΣΗΜΕΡΑ, πέρα από τις προηγούμενες γενιές των γελοιογράφων που θάλλουν ακόμη στον Τύπο, έχουμε και αρκετούς καλούς νέους. Θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για άνθηση.

Κλέβουμε τον όρο από τη Λογοτεχνία και αυθαιρέτωντας, τους χωρίζουμε σε γενιές. Γενιά του '70: ο «ανατρεπτικός» Γιάν. Ιωάννου, ο πολύπλευρος Γιάν. Καλαϊτζής, ο Αντώνης Καλαμάρας, ο Διογένης Καμένος και οι άφταστοι καρικατουρίστες, Σπύρος Ορνεράκης και Γήσης. Νεώτεροι, ας πούμε Γενιά του '80: ο Στάθης που συνδυάζει το κωμικό με το τραγικό, ο πνευματώδης Ανδρέας Πετρουλάκης, ο ιδιότυπος Δημήτρης

(Χαντζόπουλος), ο Ηλίας Μακρής και ο Μάκης (Τριανταφυλλόπουλος), ο Μιχ. Κουντούρης, ο Παν. Μαραγκός, ο Δημ. Σάρπης, ο Θοδ. Μουτζουρίδης. Εκτός των πολιτικών γελοιογράφων, στην ίδια ομάδα μπορούμε να εντάξουμε την σκιτσογράφο Ιωάννα, τη «φεμινίστρια» Κατ. Σχοινιά, τον «εικαστικό» Ζαφ. Ιωσηφίδη και τον ΑΡΚΑ, που με τα κόμιξ εκπόρθησε το κάστρο των εφημερίδων και των μεγάλων περιοδικών. Έχουν παρουσιαστεί όμως και κάποιοι νεώτεροι με υποσχέσεις για το μέλλον, όπως ο Κώστας Γρηγοριάδης, ο Βασ. Παπαγεωργίου, ο Κωστ. Κουφογιώργος, ο Γιάνν. Δερμεντζόγλου κ.α.

Γήσης (Παπαγεωργίου)

«Γεννήθηκα στην Αθήνα το 1939. Από το 1956 μέχρι το 1981 έμεινα στο Πολεμικό Ναυτικό απ' όπου παραιτήθηκα μόλις με κάνανε πλοίαρχο. Όχι πως μου ξίνισε που με κάνανε πλοίαρχο, απλά είπα τότε... φτάνει.

Μικρός ήθελα να γίνω ζωγράφος. Εσθηνα τη μικρή μου αδερφή και τη ζωγράφιζα. Το σκασμένο μόλις έβλεπε πώς την έκανα έκλαιγε. Αυτό κράτησε χρόνια μέχρι που η μικρή σταμάτησε να κλαίει και μου πέταξε διάφορα αντικείμενα. Τότε ο γιατρός μου συνέστησε ν' αποφεύγω

τα διάφορα αυτά αντικείμενα κι έτσι άρχισα να ζωγραφίζω πολιτικούς. Αυτοί δεν μένανε μαζί μας και έτσι δεν ήταν επικίνδυνο. Από το 1985 κάποιες εφημερίδες θέλανε αυτά που έκανα για τους πολιτικούς (ξέρουνε αυτές)... και τότε η μικρή μου αδερφή ζήτησε να της κάνω το σκίτσο της. Την πλακώνεις τώρα;

Εφημερίδες: Νέα - Έθνος - Πρώτη - Βήμα - Ελευθεροτυπία.

Περιοδικά: Play Boy - Αντί - Επιλογές - Ρομάντσο - Ταχυδρόμος - Εικόνες - Εφοπλιστής.»

Γιάννης Δερμεντζόγλου

«Γεννήθηκα το 1968. Εκτοτε ασχολούμαι με το σκίτσο παρά τη φθίνουσα πορεία των εμπνεύσεών μου. Μεγάλωσα στην Αθήνα την οποία ούτε μισώ ούτε αγαπώ πια. Μου είναι τελείως αδιάφορη. Εκπλήρωσα τις μαθητικές, σπουδαστικές και στρατιωτικές μου υποχρεώσεις με σχετική επιτυχία: όλοι κάποτε βαριούνται να σε βλέπουν. Ιδιαίτερα προσόντα δεν έχω εκτός του ότι είμαι αθεράπευτα φιλόζωος. Εργάζομαι στις εφημερίδες «Νίκη» και «Πριν». Όταν (με σχετική επιτυχία) πάρω τη σύνταξη μου θα εγκατασταθώ σ' ένα νησί του Αιγαίου.»

Κατά πάσα πιθανότητα: Δερμεντζόγλου. (Από τον Κ. Κουφογιώργο).

Ιωάννα

Γεννήθηκα από γονείς Μικρασιάτες στα Χανιά, το 1952. Σπούδασα Νομικά. Δούλεψα σαν σκιτσογράφος στο «Τέταρτο», στον «Ριζοσπάστη», στο «Ένα», στις «Εικόνες» και σε κάποια ξένα πε-

ριοδικά. Πριν μερικά χρόνια από τις εκδόσεις «Αίολος» κυκλοφόρησαν δύο βιβλιαράκια με μαυρόασπρα σκίτσα μου. «Με γκρι και γκριζο» και «Ένα σκίτσο στο τσεπάκι».

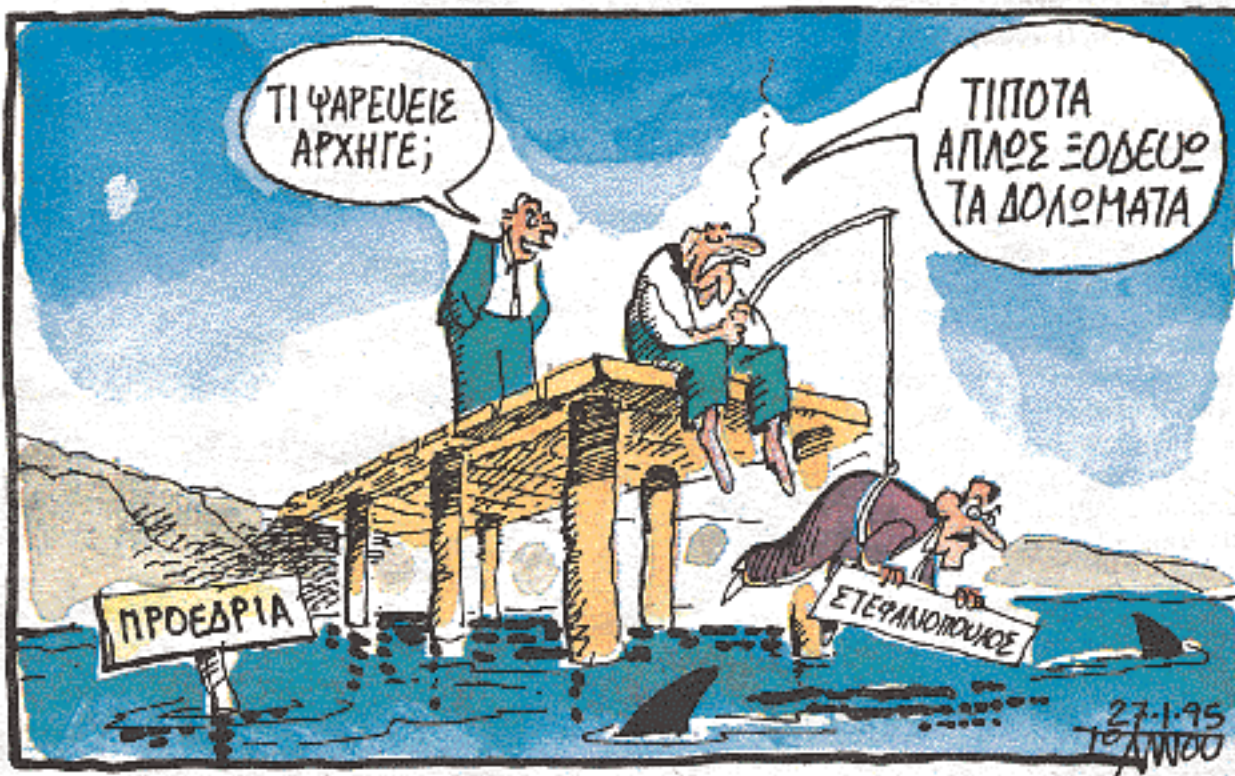

Οπωσδήποτε αυτός δεν είναι ο ΑΡΚΑΣ, είναι όμως ΑΡΚΑΣ.

Καρυστιάνη το άλλο της. Κάποιοι το ξέρουν από παλιά.

Γιάννης Ιωάννου

Ο Γιάννης Ιωάννου από την «ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 29 Ιανουαρίου 1995.

Χαρακτηριστικό σκίτσο του ΓΗΣΗ από το περιοδικό «ΕΙΚΟΝΕΣ», 8 Σεπτ. 1993.

Ο Γιάννης Ιωάννου είναι ενοχλητικός. Γιατί ο λόγος του δεν είναι απλώς άτεγκτος και αδέκαστος· είναι αντιεξουσιαστικός, και όχι επειδή σπεύδει να υιοθετήσει και να αναπαραγάγει εκείνα τα στερεότυπα με τα οποία ο μικροαστικός θυμός εκδηλώνει έναν ρηγότατο, και για τούτο γρήγορα εξατμισμό και ακίνδυνο αντιεξουσιασμό.

Πυκνό το σκίτσο του, χωρίς περιττές πινελιές και στολισματα που θα πλανέψουν το μάτι και διαυγές στην αιρετικότητα του το κείμενό του, που συγκρατείται στο χώρο του δραματικού ρεαλισμού. Όσα στοιχεία παραλόγου ή υπερρεαλισμού υπάρχουν, ο καλλιτέχνης τα «δανείζεται» από την πολιτική και κοινωνική πραγματικότητα, δεν τα επινοεί για να επιτείνει (ή και να διακυβεύσει) την ισχύ του αυτόνομου σκίτσου του ή των σχεδιοϊστοριών του.

Σε μια παλαιότερη στάθμευση στην παραγωγή του σημειώνα: «Εικονογραφημένα διηγήματα, μικρά θεατρικά και ταυτοχρόνως πολιτικά σχόλια τα έργα των χειρών του Γιάννη Ιωάννου. Η αφηγηματική του δεινότητα, κερδισμένη με μόχθο, βδομάδα τη βδομάδα, καρέ το καρέ, μάλλον δεν έχει να ζηλέψει πολλά από την αντίστοιχη αρκετών θεραπόντων της «κανονικής» πεζογραφίας. Ακριβώς όπως η πολιτική του οξυδέρκεια και η κοινωνική ετοιμότητα αφήνουν παρασάγγας πίσω τους πολλές από τις επί ποδός εφημεριδογραφικές «εκθέσεις Ιδεών». Όσο για την οικονομία και την κυριολεξία της σκηνοθετικής - κινηματογραφικής του γλώσσας, μάλλον δεν συμφέρει τους κινηματογραφιστές μας να τις συγκρίνουμε με τη δική τους συμβολόδαρτη πλαδαρότητα. Μονίμως αντιπολιτευόμενο το χιούμορ του αλλά όχι μηδενιστικό, όχι ναρκισσοστικά ισοπεδωτικό, όχι ετοιματζίδικο. Δεν υπάρχουν θέματα - ταμπού για τον σαρκασμό του, εξ ου και τα σκίτσα του έχουν παρηγορήσει πολλές φορές τις μειονότητες που διώκονται από κάθε λογής εξουσία - πολιτική, αστυνομική, δικαστική, στρατιωτική, κομματική κ.ά.»

Δεν θα σπάσεις πλάκα με τα σκίτσα του Ιωάννου, επειδή κι ο ίδιος δεν κάνει πλάκα με τη δουλειά του, δεν ξοδεύει την εμπνευσή του στο προφανές, το απλώς διασκεδαστικό. Και προπαντός δεν λαϊκίζει. Είναι μάλλον ειρωνικός παρά αριστοφανικών προδιαγραφών. Ακόμη κι όταν χλευάζει, υπάρχει πάντοτε στο βάθος των σκίτσων του - που γίνονται όλο και πιο αφαιρετικά - μια πίκρα η οποία κρατάει άθικτη την ευγένεια και τροφοδοτεί αέναα την πρόθεση αντίπραξης στο εν γένει κατεστημένο. Κι αυτό του το πείσμα δεν είναι απλώς χρήσιμο για τους αναγνώστες του είναι χρειαζόμενο.

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΜΠΟΥΚΑΛΑΣ

Ζαφείρης Ιωσηφίδης

Ο Ζαφείρης Ιωσηφίδης γεννήθηκε στη Νεάπολη της Θεσσαλονίκης το 1953. Σπούδασε Αρχιτεκτονική και Πολεοδομία στο Παρίσι. Από το 1982 ζει και εργάζεται στην Αθήνα στο χώρο των γραφικών και εικαστικών τεχνών. Εικονογραφήσεις, κόμικς και σκίτσα του βρίσκονται σε πολλά έντυπα, αφίσες, εκδόσεις, περιοδικά και εφημερίδες: «Βήμα» (1986-91) και «Καθημερινή» όπου και συνεχίζει να εργάζεται ως εικονογράφος πολιτικών, πολιτιστικών και ειδικών θεμάτων.

Ετσι είδε τον Γιάννη Καλαϊτζή ο Γάλλος σκιτσογράφος Καμπάν.

Γιάννης Καλαϊτζής

Πώς να στριμώξεις την πένα του Γιάννη Καλαϊτζή σε μια κειμενολεζάντα; Καλύτερα ν' αφήσεις τις γραμμές και τις εκρήξεις του να αφηγηθούν την καθημερινή του (μας) ιστορία. Καλύτερα να αφεθείς στα ταξίδια των τυχοδιωκτών ηρώων του, να βυθιστείς στα πλακάτα μαύρα των κωμικοιστοριών του, στις αδρές μορφές του Καραγκιόζη - Καζαντζιδη και του Τάσου Μητρόπουλου, να διαπλεύσεις το μελάνι της σαντορινιάς του θάλασας.

Τα εφημεριδικά του σχόλια διαβάζονται οριζοντίως, διαγωνίως και καθέτως· λοξά· διότι η ματιά του είναι τεθλασμένη, πολυπρισματική, ασεβής, υπερρεαλιστική, εικονομάχος· διότι είναι εχθρός της κοινοτοπίας και της σιγουριάς. Δεν αναπαύεται σε σιγουριές, τον τρώει σαράκι αμφιβάλλον, αναρωτιέται διαρκώς, σηκώνει βαριές πέτρες και ανακαλύπτει σκουλήκια και ζούδια, βλέπει τα πράγματα πλονζέ και κοντροπλονζέ και απ' την ανάποδη, ψάχνοντας πάντα την «καλή» - διερωτώμενος διηλεκώς ποια να 'ναι τάχα η καλή.

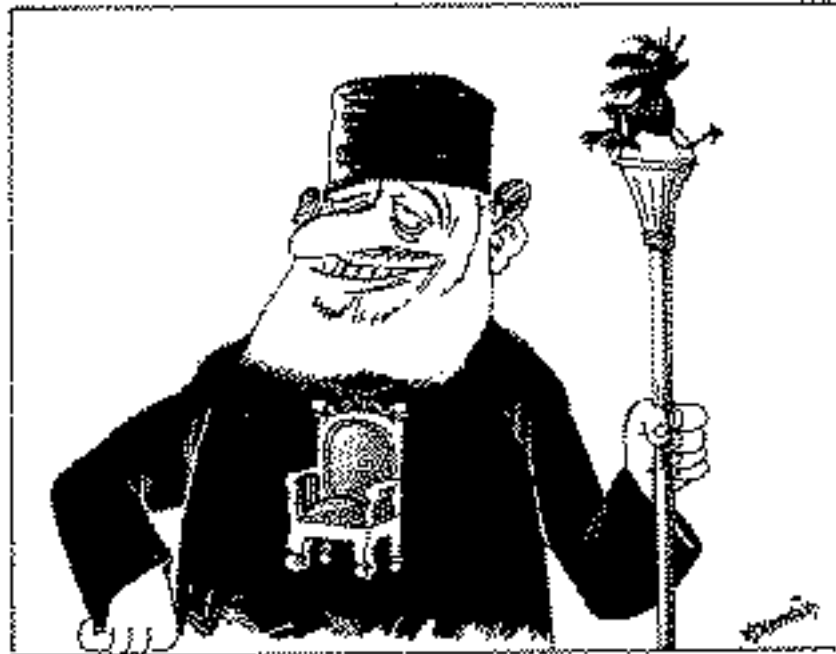
Τον λένε δύσκολο, «μαύρο», ερμητικό... Του καταλογίζουν ακόμη ότι δεν τον ενδιαφέρει αν θα τον καταλάβουν όλοι. Μα αυτή είναι η ιδιαίτερη αξία του: δεν προϋποθέτει τους αναγνώστες του, δεν ακουμπάει σε αυτονόητα, δεν χαιδεύει τον κοινό νου και τον μέσο όρο...

Αυτός ο ακτινοβολητής ενέργειας με τα ταχύτατα αντανακλαστικά, ο εκφραστικότερα περιληπτικός, είναι ισούψης του Reiser και του Altan. Και τον έχουμε κάθε μέρα δίπλα μας.

Ν.Γ.Ξ.

Και όμως, παρ' ότι θα μπορούσε αλλιώς, δεν είναι παρά αυτοπροσωπογραφία: Ο Ζαφ. Ιωσηφίδης.

Διογένης Καμμένος

Γεννήθηκε το 1929 στα Ιωάννινα και αποφοίτησε από τη Ζωσιμαία Σχολή. Σπούδασε Νομικά στα Πανεπιστήμια Αθήνας, Μιλάνου και Κολωνίας (όπου έκανε τη διδακτορική του διατριβή). Εργάστηκε ως επιστημονικός συνεργάτης στο Ινστιτούτο Νοτιοανατολικών Σπουδών του Μονάχου και αργότερα ως δικηγόρος στην Αθήνα.

Πολιτική δραστηριότητα: Στην Κατοχή πήρε μέρος στην Αντίσταση. Στη δικτατορία ήταν γ.γ. της Σοσιαλιστικής Δημοκρατικής Ενωσης, που αγωνίστηκε κατά της Χούντας στο εξωτερικό. Είναι ιδρυτικό μέλος του ΠΑΣΟΚ και μέλος της Κ.Ε. από το

1974. Εξελέγη βουλευτής με το ΠΑΣΟΚ στο Ν. Ιωαννίνων το 1977, 1981, 1985, 1989 (Ιούνιο) και επανεξελέγη το Νοέμβριο 1989. Διετέλεσε υφυπουργός Εξωτερικών (1981 - 1984), αναπληρωτής υπουργός Εξωτερικών (1984 - 1985) και υπουργός Εξωτερικών (1985 - 1989). Παντρεύτηκε τη Μαρία Πάνου και έχουν τρεις κόρες.

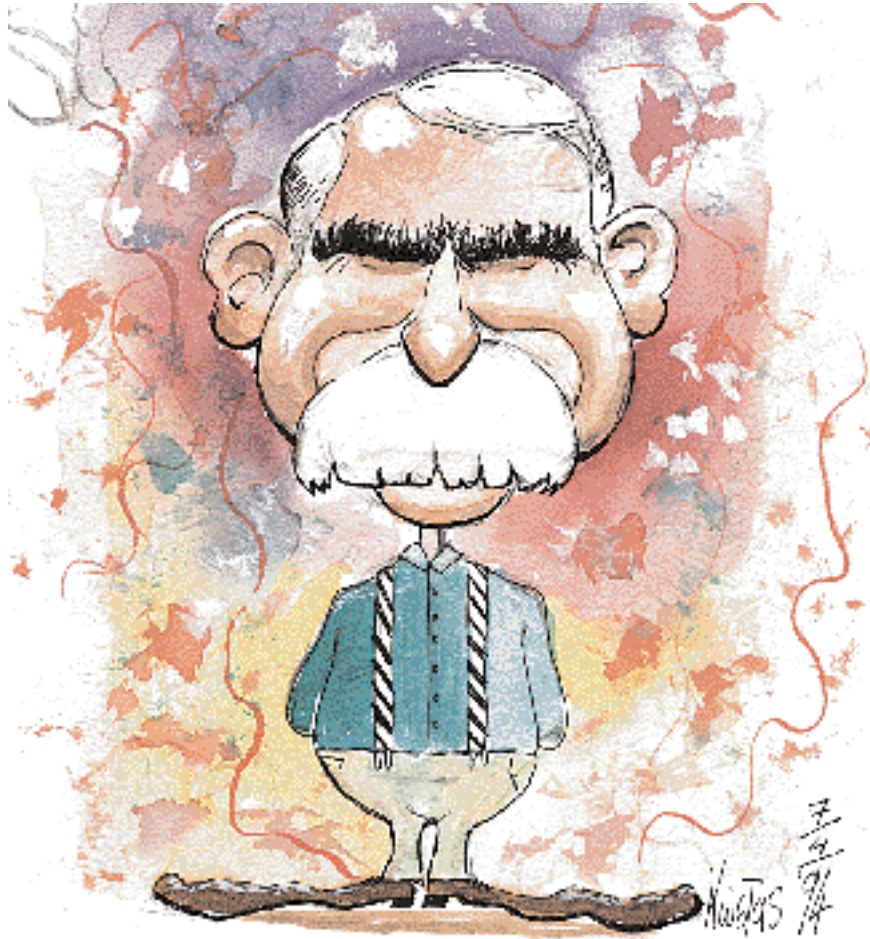
Γραφείο: Ευαλκίδου 11, Αθήνα, τηλ. 88.38.544. Οικία: Πυθαγόρα 2, Αχαρνάι, τηλ. 23.12.286.

Σημείωση: Ας με συγχωρέσει ο κ. Παπούλιας που δανείστηκα το βιογραφικό του. Αν γίνω ποτέ πρωθυπουργός θα του το επιστρέψω.

Ίδιος ο Διογένης, ο Καμμένος

Σε σκίτσο του Κώστα Φλωράτου, ο Αντώνης Καλαμάρας. Ανταγωνίζεται τον Αρχέλαο, αλλά σε τι; Ξεφυλλίστε τις «Επτά Ημέρες» από την αρχή και θα το βρείτε.

Αντώνης Καλαμάρας

«Γεννήθηκα στον Πειραιά κοντά στη θάλασσα, γι' αυτό τα πρώτα χιουμοριστικά σκίτσα μου ήταν ναυμαχίες με εκατοντάδες θύματα... Αργότερα βρέθηκα χωρίς να το θέλω με πτυχίο της Ανωτάτης Εμπορικής που δεν ήξερα τι να το κάνω και το έκανα κορνίζα (βλέπετε στο πίσω

μέρος, είχα κάνει μια «νεκρή φύση» που δεν ήθελα να πάει χαμένη). Εργάστηκα στις εφημερίδες «Ελευθεροτυπία», «Μεσημβρινή», και τώρα στην «Καθημερινή» και σε πολλά περιοδικά. Επίσης εικονογραφώ βιβλία για παιδιά. Ζω στον Μαραθώνα.»

Ν. Μαρουλάκης: Το σκίτσο μου (δεξιά) από τον γιο μου, μελλοντικό γελοιογράφο. Στη μηλιά από κάτω πέφτει το μήλο. «Η φύση εκδικείται!» (πάνω).

Νίκος Μαρουλάκης

Τόπος γέννησης Πειραιάς. 1959: Το πρώτο ξύλο για σκίτσο στο θρανίο. 1962: Τα πρώτα χρήματα για σκίτσα σε περιοδικό. 1967 - 1982: Γερμανία. Γελοιογραφίες σε Δυτικοευρωπαϊκά περιοδικά, εφημερίδες. Από 1982: Στην Ελλάδα. Εικονογραφήσεις και γράψιμο παιδικών παραμυθιών. Γελοιογραφίες και κόμικς σε διάφορα περιοδικά, εφημερίδες. Πρωτίες: Ο πιο άγνωστος γελοιογράφος στη χώρα μου.

Ηλίας Μακρής

Ο Ηλίας Μακρής γεννήθηκε –χωρίς να ερωτηθεί– στην Αθήνα το 1956. Πήγε στο σχολείο, επίσης χωρίς να ερωτηθεί και ίσως γι' αυτό, όταν σπούδασε ζωγραφική, δεν ρώτησε κανέναν.

Από μικρός διάβαζε πολύ... Μίκυ Μάους και κόμικς. Έτσι όταν μεγάλωσε κατάφερε να ξεφύγει από τον κόσμο των μεγάλων δημιουργώντας ο ίδιος τα σκίτσα του.

Αν του Ηλία η μισή καρδιά στο σκίτσο βρίσκεται, η άλλη μισή πού βρίσκεται;

Κ. Κουφογιώργος

Ο Κώστας Κουφογιώργος όπως τον σκιστάρισε ο Γιάννης Δερμεντζόγλου.

«Είμαι... θα γίνω... με λένε... ας αρχίσουμε ανάποδα. Δεν είμαι ποτέ στην ώρα μου, δεν είμαι Ολυμπιακός, δεν είμαι με τους άλλους, δεν είμαι οπαδός, δεν είμαι αγανακτισμένος...»

Εχω γεννηθεί το '72, έχω σπουδάσει στο Οικονομικό της Νομικής, και μάλλον έχω μπλέξει άσχημα...

Τώρα αν είμαι σκιτσογράφος, δημοσιογράφος, καλός, κακός, άσχημος, όμορφος... ρωτήστε τους άλλους, ξέρουν καλύτερα.

Υ.Γ. Εργάζομαι στο «Κέρδος», στο «Ποπ-Ροκ», στους «4 Τροχούς», στον «Φωτογράφο» και σε άλλα μη κοινωφελή έντυπα.»

Κώστας (Γρηγοριάδης)

Ο Κώστας (Γρηγοριάδης) σε εκδοχή Βασ. Παπαγεωργίου

Γεννήθηκε ατυχώς στην Αθήνα 1965 μ.Χ. Μεγάλωσε ευτυχώς στο Βόλο. Πέρασε από τη «Διακόσμηση» των ΤΕΙ και κατέληξε στην γκρίνια του αρχισυντάκτη του. Τον άντεξαν οι σελίδες του «Οδηγητή», του «Αναγνώστη» και περιέργως τον αντέχει ακόμη ο «Ριζοσπάστης». Γκαντεμιά! πάλι κατέληξε στην Αθήνα.

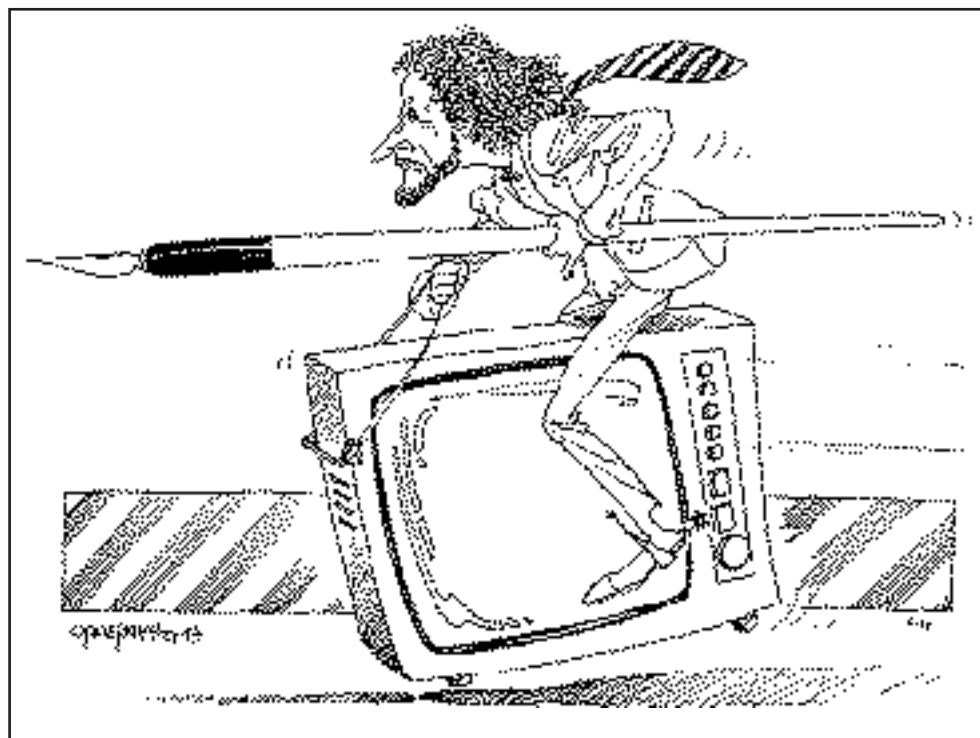

Ο Μιχάλης Κουντούρης, αυτοπροσώπως.

Μιχάλης Κουντούρης

Γέννημα (1960) θρέμμα Ροδίτης. Ξεκίνησε την πολιτική γελοιογραφία το 1985 στη «Βραδυνή». Μετά μια μικρή «στάση» στην «Ακρόπολη» κατέληξε στην «Απογευματινή» όπου εργάζεται τα 8 τελευταία χρόνια. Έχει καταφέρει να εκδώσει δύο συλλογές. Είναι παντρεμένος κι έχει μια κόρη.

Μάκης (Τριανταφυλλόπουλος)

«ΚΙΤΡΙΝΟΣ ΤΥΠΟΣ» Μ. Τριανταφυλλόπουλος. Τα σχόλια είναι άσκοπα. Τα λέει όλα ο Ορνεράκης.

«Ο κύριος ΛΑΚΗΣ», όχι λάθος, είναι ο πατέρας του «κυρίου ΛΑΚΗ», ο Πάνος Μαραγκός.

Πάνος Μαραγκός

Γεννήθηκα το 1957 στη Λευκάδα. Κουνημένος από ένα μεγάλο σεισμό την άφησα και ήρθα στην Αθήνα. Σπούδασα στο Πολυτεχνείο Αρχιτέκτονας και έγινα... Γελοιογράφος! Την ευθύνη γι' αυτό φέρνει κυρίως το «Ποντίκι» που πρωτοδημοσίευσε σκίτσα μου. Συνεργάζομαι με το «Εθνος» και το «Εθνος της Κυριακής».

Γεννήθηκα στη Θεσσαλονίκη τον Αύγουστο του 1954. Υστερα από λαμπρές σπουδές στο νηπιαγωγείο, στο δημοτικό και στο γυμνάσιο, μπαίνει στο πανεπιστήμιο. Ανήσυχος χαρακτήρας, μέσα σε πέντε χρόνια αλλάζει διαδοχικά τρεις σχολές (Ιατρική, Κοινωνιολογία, Νομική) για να εγκαταλείψει τελικά τα πάντα, όχι χάριν του σκίτσου, αλλά χάριν του εύκολου και ξεκούραστου κέρδους που συνεπάγεται... (Μια εικόνα ισοδυναμεί με χίλιες λέξεις!)

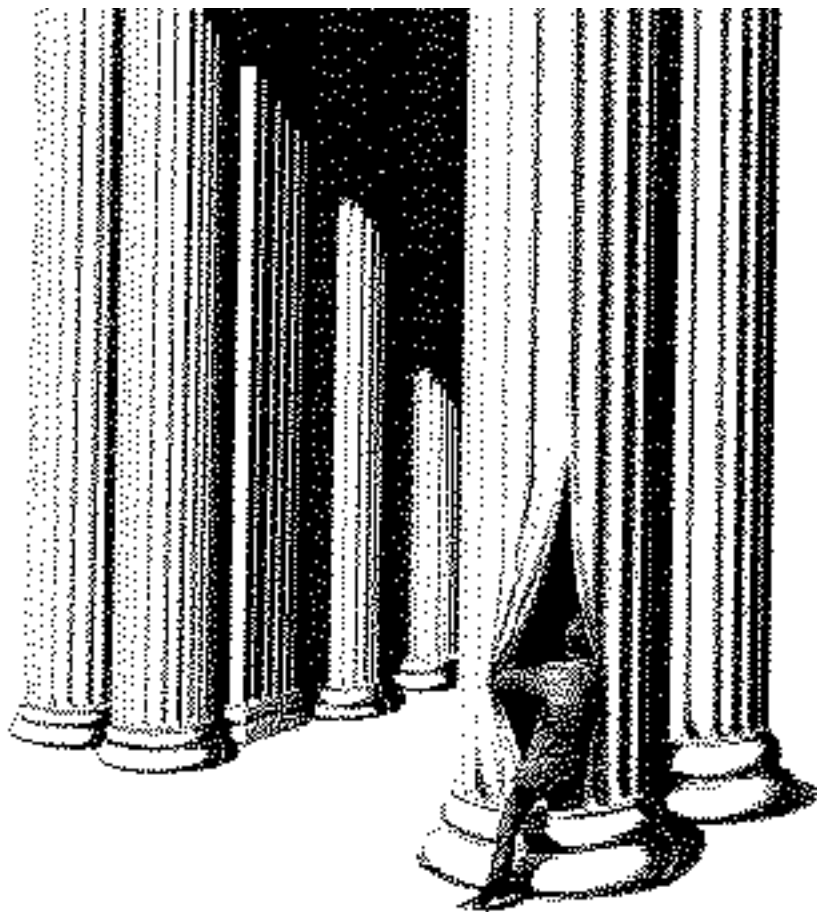
Βασίλης Παπαγεωργίου

Γεννήθηκα το 1968 στην Αθήνα. Το πρώτο μου σκίτσο πγέπει να ήταν ο «Λούκυ - Λουκ» και οι πγώτες γελοιογραφικές απόπειρες έγιναν γύρω στα 12. Τελικά σπούδασα Νομικά. Αγχισα να δημοσιεύω στην εβδομαδιαία εφημερίδα «Πγιν» απ' το Μάγτη του 1990 ενώ από το Νοέμβγη του 1992 δημοσιεύω στον «Γίζροσπάστη».

Ο Βασ. Παπαγεωργίου. Ετσι τον είδε από κοντά ο Κώστας (Γρηγοριάδης).

Του Σπύρου Ορνεράκης. «ΝΕΑ» 1/2/95.

Θεόδωρος Μουτζουριδης ο εικονιζόμενος. Δημιουργός του σκίτσου ο Πίτερ Στάντλεϊ.

Θ. Μουτζουριδης

«Διαδρομή» σκίτσου Θ. Μουτζουριδης: Αφετηρία: 1985. Στάσεις: Ανω των 20. Σημαντικότερη: «Επικαιρότητα». Συντομότερη: «Απογευματινή». Προβληματικό-

τερη: «Ταύρος». Τωρινή: Σπίτι μου (...ελπίζω να μην είναι και το τέρμα!) συναδελφικά... μπιπ-μπιπ... (μη το παρεξηγήσετε. Κλάξον είναι).

Σπύρος Ορνεράκης

«Ένα υπέρλαμπρο φως άστραψε στη γέννησή μου... (όχι, είναι μάλλον σαχλό! Να βρω κάτι άλλο!). Τέσσερις Σεπτεμβρίου 1942. Η ανθρωπότητα αποκτά ένα μεγάλο καλλιτέχνη, που τα σκίτσα του θ' αλλάξουν την όψη του κόσμου... (λίγο τραβηγμένο... ας χαμηλώσω τους τόνους...). Η λεβεντογέννα Κρήτη, το νησί των γενναίων, βρε δεν τ' αφήνω όλ' αυτά! Είμαι ένας σκίτσογράφος που δουλεύω εδώ και 10 χρόνια στα «Νέα», εφημερίδα μεγάλης κυκλοφορίας (δεν μπορώ, θα το πω). Εχω δουλέψει και σ' άλλες εφημερίδες, περιοδικά, εικονογράφησα βιβλία, έκανα σκηνικά για το θέατρο και την τηλεόραση. Τέλος πάντων, δούλεψα σκληρά για τον επιούσιο. Κάνω σκίτσα γιατί δεν μπορώ να κάνω τίποτε άλλο!».

Ο Σπύρος Ορνεράκης (ο δάσκαλος) από τον Κώστα Φλωράτο (απ' το μαθητή).

Βαγγέλης Παυλίδης

Ο Βαγγέλης Παυλίδης γεννήθηκε στη Ρόδο το 1943. Φοίτησε στο εργαστήρι Γραφικών Τεχνών των Σχολών Δοξιάδη με δάσκαλο τον χαράκτη Τάσσο. Δούλεψε στη διαφήμιση και το 1972 επέστρεψε στη Ρόδο όπου και μένει μέχρι σήμερα. Το πρώτο του σκίτσο δημοσιεύθηκε στην αθλητική «Ομάδα» το 1972, ενώ την ίδια χρονιά αρχίζουν να δημοσιεύονται πολιτικά του σκίτσα και στο «Βήμα». Εχει συνεργαστεί από τότε με τον «Ταχυδρόμο», τη «Θεσσαλονίκη», την «Ελευθεροτυπία». Επίσης σκίτσα του έχουν δημοσιευθεί στον ξένο Τύπο. Εχει οργανώσει ατομικές εκθέσεις στο Οσλο, τη Ρόδο και την Αθήνα. Ελαβε ακόμη μέρος σε διεθνείς εκθέσεις και Φεστιβάλ, όπου αρκετές φορές βραβεύτηκε.

(Από το βιβλίο «Βαγγέλης Παυλίδης: Γελοιογραφίες(;)», 1987, εκδ. ΚΑΚΤΟΣ).

Ως Κένταυρο της Ρόδου είδε τον εαυτό του ο Βαγγέλης Παυλίδης.

Σκίτσο του Στάθη από το Λεύκωμα «Η επόμενη μέρα», εκδ. Καστανιώτης.

Στάθης (Σταυρόπουλος)

Σκίτσοφρενής εκ γενετής (1955) κι εκ Πύργου Ηλείας ορμώνος, αναγνωρίσθηκε επί τέλους ως παράγων του απέραντου αυτού φρενοκομείου, εν πρώτοις στον «Ριζοπάστη» (1982) και στη συνέχεια στα «Νέα», απ' το 1991. Στο μεταξύ συνεργάστηκε με το «Αντί», την «Πρώτη», το «Επτάμισυ», το «Βήμα» και πλήθος περιοδικών. Κυβερνήτης υποβρυχίου και ήρωας της αεροναυπηγικής (έχει πέσει 34 φορές με και από αερόστατο), συνεργάζεται με το «Είθε», την «Εποχή» και το «Χάος», ενώ έχει ταλαιπωρήσει τις εκδόσεις «Καστανιώτη» με 16 βιβλία, την αφίσα, το κινούμενο σχέδιο, την εικονογράφηση βιβλίων («Αγκυρα») και γενικώς τα Βαλκάνια με ένα Α' Βραβείο. Έχει δυο γιους, οι οποίοι ελπίζουν ότι κάποτε ο μπαμπάς τους θα μεγαλώσει...

Ο ΣΤΑΘΗΣ φτιαγμένος από τον Βασίλη Μητρόπουλο... πήρε το μολύβι του και γραμμή για την πρώτη γραμμή... της σκίτσογραφίας.

Σκίτσο του ΣΤΑΘΗ για τον Αν. Πετρουλάκη.

Ανδρέας Πετρουλάκης

Τον Μάρτιο του 1985, ενώ έληγε η θητεία του Καραμανλή στην Πρεδρία της Δημοκρατίας, ταυτοχρόνως έληγε και η θητεία του Πετρουλάκη στο ναυτικό. Και ενώ ο Καραμανλής προετοιμαζόταν και για μια σίγουρη δεύτερη θητεία, το επαγγελματικό μέλλον του Πετρουλάκη δεν θα μπορούσε κανείς να το προδιαγράψει με την ίδια ακρίβεια. Η ιστορία είναι γνωστή. Ο Καραμανλής δεν πήρε το χρίσμα του υποψήφιου Προέδρου, αλλά συνετέλεσε αποφασιστικά στο να πάρει ο Πετρουλάκης το χρίσμα του υποψήφιου γελοι-

ογράφου. Σε μια χώρα, σκέφτηκε, που ούτε ένας Καραμανλής δεν έχει στοιχειώδη επαγγελματική ασφάλεια είναι προφανές ότι θα θριαμβεύσει το επάγγελμα που περιέχει την ανατροπή, το αυθαίρετο, το παράδοξο. Αλλά αυτό είναι η μισή αλήθεια. Στη συνέχεια έμαθε ότι πέρα απ' αυτά, η γελοιογραφία στηρίζεται κυρίως σε μια ιδιότυπη λογική και πειθαρχία.

Είναι ο γελοιογράφος της Αυγής, ενώ έχει εργασθεί και στο «Αντί», το «Βήμα», την «Πρώτη», το «Έθνος» και τη «Μεσημβρινή».

Πυρ «φεμινίστρια» και θάλασσα. «Τα ερωτικά» της Κατερίνας Σχινά στο «Εψίλον» της «Ελευθεροτυπίας».

ΚΑΙ ΜΕ ΤΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΔΙΑΣΥΡΕΙ ΤΟ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΟΣΩΝ ΔΕΝ
ΕΙΝΑΙ ΣΤΙΣ ΛΙΣΤΕΣ ΦΟΡΟΦΥΓΑΔΩΝ;...

Ο Δημ. Σάρπη αυτοσκισσαρισμένος
προφίλ. Το ζήτημα είναι πώς σκισάρι-
σε τον εαυτό του. Σε καθρέφτη είναι
λίγο δύσκολο.

Δημ. Σάρπη

Σε τρία χρόνια συμπληρώνεται μι-
σός αιώνας από τη γέννηση του Δη-
μητρίου Σάρπη, ο οποίος σπούδασε
εις την Ανωτάτην Εμπορικήν, ώστε
ύστερα από δεκαετή ενασχόληση
περί τα οικονομικά να μπορεί να συ-
μπληρώνει μόνος του τη φορολογι-
κή του δήλωση για τα εισοδήματα
που αποκτά, εργαζόμενος εδώ και
δεκατρία χρόνια ως σκισσογράφος
στο «Εθνος» και στο «Εθνος της Κυ-
ριακής».

«Πουλάκι ξένο /
ξενιτεμένο / πουλί
χαμένο». Εγκλωβι-
σμένο είδε τον ε-
αυτό του ο Πάνος
Φλώρος.

Γεννήθηκα στην Ευρυτανία και συ-
γκεκριμένα στο Καρπενήσι.

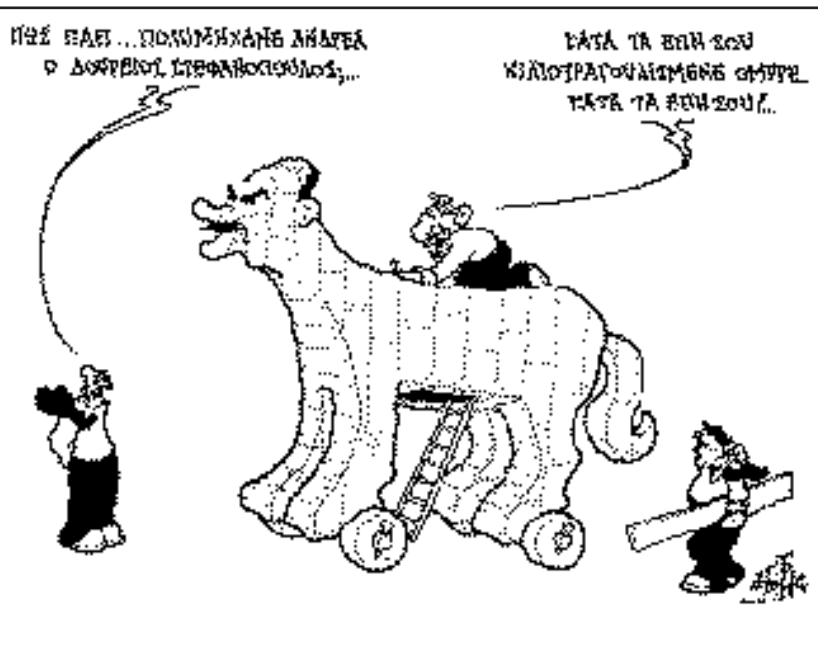
Τα πρώτα μου σκίτσα τα έκανα
στις κορυφές του Τυμφρηστού, γι'
αυτό, κατά μία έννοια θα μπορούσα
να αυτοχαρακτηρισθώ... κορυφαίος
γελοιογράφος.

Ετσι από τα ψηλά πέταξα στα χα-
μηλά της πρωτεύουσας όπου και.. ε-
γκλωβίστηκα, εργαζόμενος σε διά-
φορα περιοδικά καθώς και στις εφη-
μερίδες «Αθηναϊκή», «Εθνος» και
«Βραδυνή».

Τώρα εργάζομαι ως πολιτικός γε-
λοιογράφος στην εφημερίδα «Ελεύ-
θερος Τύπος».

Σημείωση: Τα βιογραφικά στοιχεία των Δη-
μητρη Χαντζόπουλου, Σπύρου Ορνεράκη
και Μάκη Τσιανταφιλίπουλου, είναι από
την «Εκθεση Πολιτικής Γελοιογραφίας»,
που διοργάνωσε η εφημερίδα «Τα Νέα» από
τις 2-24 Απριλίου 1994 στο Πνευματικό Κέ-
ντρο του Δήμου Αθηναίων.

Σημείωση: Ο χώρος των «Επτά Ημε-
ρών» είναι πεπερασμένος ενώ οι σκισσο-
γράφοι, ιδίως οι νέοι, αρκετοί. Αν υπάρ-
χουν παραλείψεις μόνο σε προθέσεις δεν
οφείλονται. Άλλωστε το αφιέρωμα δεν έ-
χει κατ' ανάγκη αξιολογικό χαρακτήρα.
Για τη συνδρομή τους στην εικονογρά-
φηση, ευχαριστούμε το «Σπίτι του Σκί-
τσου» και την κ. Τζία Νασιώτου. Ιδιαίτε-
ρος τον κ. Γιώργο Ζεβελάκη.

Του Δημήτρη Χαντζόπουλου. Από «ΤΑ ΝΕΑ», 27/1/95.

Αυτός δεν είναι ο Δημήτρης.

Δημήτρης
(Χαντζόπουλος)

«Για ποιο λόγο γεννήθηκα το 1956
στην Πάτρα, σπούδασα φυσικός
στην Αθήνα, κινούμενο σχέδιο στον
Καναδά και κάνω γελοιογραφίες για
να ζήσω, λόγω τιμής, δεν ξέρω».

Σκίτσο του Μπoστ.

